

**DOBŘÁ
ADRESA**

Masťimil

Z obsahu

Kalmanach 2005/2006

Rozhovor
s Janem Řezáčem o Modiglianím

Poezie Milana Ohniska
a Adély Irmy Miencilové

Slam poetry v klubu Roxy

Obsah:

Podobrazník Honzy Hanzla

Záchranná akce (46)

Příloha

Výběr z básnických sbírek Milana Ohniska (47)

SYSTEM NAVIGACE: KLEPNĚTE!

První stránka (titulní):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenesou přímo na příslušné stránky. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevrou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):

BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenesou přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvěští obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah).

KLEPNĚTE SEM!

O čem se (ne)mluví

Jakub Šofar: **Šlem poety (4)**

Viki Shock: **„Některé vzpomínky...“ (6)**

Před Strží

Výstřižková služba Jakuba Šofara (9)

Literaturistický průvodce Štěpána Kučery

Kalmanach 2005/2006 – 1. část (10)

– Magdaléna Bittnerová: **Odsun Němců z Liberecka (11)**

– Věřím, že i dnes by lidé za svou vlast bojovali (rozhovor s Čestmírem Šikolou) (15)

– Eduard Nitsche: **Skokem přes Sprévu (16)**

Malíř první nahoty: Amadeo Modigliani (rozhovor s Janem Řezáčem) (18)

Z literárního archivu:

J. Houska–Počátek: **„Dobrou noc ...“ (22)**

Svodka Velkého Čtenáře (24)

Strž DA

Hudba: Jakub Šofar: **Celoplošné dásně (26) /**

Literatura: Martin Groman: **Einstein a jeho svět (28);**

Jasoň Drsoň: Liška ryšavá vydala počet (30) /

Výtvarné umění: Jakub Tayari: **Snad pornografie přiláká čtenáře... (31) /**

Divadlo: Otto Hejnic:

Arabská noc je trefa do černého (34); Otto Hejnic:

Goldbergovské variace – Taboriho rozhovor s Biblí (35)

Za Strží

Adéla Irma Miencilová: **Básnivé fotografie (36)**

Literaturistický průvodce Štěpána Kučery

Kalmanach 2005/2006 – 2. část (40)

– Milan Exner: **Černý pták s bílým křídlem (40)**

– Otto Hejnic: **Rujana, severní princezna (42)**

Na titulní stránce: Výřez obalky knihy fotografií Vlastimila Kuly (k článku na str. 30)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 11, ročník 6. E-mail: dobraadresa@firstnet.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štefan Švec. Zástupce šéfredaktora: Štěpán Kučera. Redakce: Miroslav Cingl, Martin Groman, Jan Los, Vladimír Novotný, Kateřina Rudčenková, Viki Shock, Jakub Šofar. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky a Nadace Český literární fond. Redakci nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet a. s.

báSeň měSice

Milan Ohnisko
Život je utrpení

Omítkou vezdejšku
prosakují muka...

Sotva to dopsal báb
upadla mu ruka

Naši milí,

nejen tímhle kradeným oslovením bych ve vás rád vzbudil dojem, že i přes nepřítomnost šéfredaktora Štefana Švece zůstává Dobrá adresa stejná jako dřív. Stejně dobrá i adresná.

Ve vši skromnosti chci připomenout Literaturistického průvodce, který se na několik měsíců odmlčel, aby se nyní vrátil jasný a zářivý, ještě jasnější a zářivější než předtím, jako bájný Fénix, jako...

No dobře.

Kromě Průvodce si přečtete poezii Milana Ohniska, básníka a byvšího redaktora nebožtíka nakladatelství Petrov. Koukněte na básnivé fotografie, které nám až z Anglie poslala Adéla Irma Mienčilová; obálka dorazila naříznutá, v igelitovém pytlíku s nápisem „došlo poškozeno z ciziny“ – v ostrovním království Adélinu tvorbu zřejmě hltají i pošťáci.

Nepřehlédněte ani Radima Kopáče rozmlouvajícího s Janem Řezáčem o Amedeovi Modiglianím, Vikiho Shocka, který připomíná zapadlou filmovou perlu Otakara Vávry, a noční setkání Honzy Hanzla s labutí. V oddělení recenzí Jakub Tayari prozradí, jaká poučení si vzal z knihy pornografických fotografií, a Jasoň Drsoň vyřeší otázku, jestli deníček Jana Rejzka patří do knihovny každého intelektuála.

To vše a všelicos jiného přináší listopadová Dobrá adresa. Prosinčovým číslem vás provede zase Štefan Švec, dozlatova opálený africkým sluncem.

Štěpán Kučera

O
čem
se
(ne)
mluví

Šlem poetry

Když jsem poprvé četl o slam poetry, říkal jsem si, že to asi bude pěkná ptákovina, že lidi nemají roudpama co dělat. Vynášet televizní chvilky poezie, se Svolského kresbou ptáka jako logem, které v mých jarých nedělích vždycky otevíraly večerní televizní program, do klubových prostor a pak jako při krasobruslení bodovat techniku a umělecký dojem... Eh, svatá prostoto, kam až jsme došli... Jenže pak jsem zažil přednes Mariana Pally, který vyhrál první ročník (2003), a musel jsem přehodnotit svoji tupost. Palla je kabaretér, a i kdyby přednášel programové teze vlastenecké strany malopěstitelů lnu, udělal by z toho umělecký kus. Buď to ve vás je, nebo ne. Jindy jsem zase slyšel Tomáše Míku vystřelo-

vat svůj Deník rychlého člověka, který jsem si dokonce nechal vypálit jako regulérní cédéčko a který teď patří mezi moje hitovky. Tím se pomalu měnil i můj vztah k rapu a hip-hopu. Předtím jsem je zcela odmítal, teď jsem jim ochoten přiznat nějaké ty bodíky, a dokonce se občas přistihnu, jak při poslechu Radia 1 slastně mručím. V celém tomto odstavci tedy přiznávám, že jsem udělal velký krok a že jsem schopen měnit názory, což je přirozené (nemluvíme teď o politice, tam je to povinné).

Na pražské kolo 3. ročníku slam poetry jsem se tedy těšil. Podobná klání nenavštěvuji, ale tady jsem překonal vrozenou plachost a vydal se 6. října do NoD Roxy, kde měla soutěž proběhnout v rámci festivalu ...příští vlna/next wave... Pořadatelem bylo brněnské nakladatelství Petrov (teď bych mohl, po oznámení, že končí svoji činnost, aktuálně zapojit tento fakt do svých konstrukcí, ale neudělám to). Před samotnou „soutěží“ vystoupil Michal Čundrle s básnickým čtením Bubela - Jho a hoj jazyka a byl to dobrý tah. Vyskočilovský způsob „nedivadla“ se tu ukázal v nových dimenzích, jak by napsali nějakí mlsní spisovníci. Tak chytré a příjemné kvákoty jsem už dlouho neslyšel, a ptám se Vás všech, znáte tohoto muže M. Č.? Bacha na něj, to je budoucí hvězda všech nehvězdných scén (pokud ho někdo nenaláká, aby navštívil nějakou tu mlýnici, kde se připravuje mouka na trendy, z níž se pak pečou koláče sledovanosti).

Ale už je to tady, k mikrofonu se dostává Lumír Tuček, slamista, který byl slamistou, když ještě nikdo nevěděl, že slam existuje (tohle mu docela věřím). Seznamuje diváky s pravidly i s jednotlivými sou-

To, co jsem viděl,
bylo spíše zkoušení
u tabule: Tak nám
řekněte nějakou
pěknou básničku...

těžícími. Z osmi přihlášených se dostavilo jen sedm, samí chlapi. Tuček rozdál náhodně vybraným divákům cedule s body (0-10) a slamisté si vylosovali pořadí, aby pak v druhém kole nastupovali v opačném gardu.

Ale něco bylo špatně. Vlastně všechno špatně. Diváci špatně. Slamisté špatně. A mně z toho bylo špatně. Úroveň textů obecně hrůzná (láska-páska je stále vstupenkou mezi veršotepce), technické provedení dětsky naivní. Kromě vítězného René Jahody (loni byl druhý) bych ostatním zakázal podmíněně tuhle činnost tak na 24 měsíců. Já vím, jsem zlý, zlý a protivný. Ale to je z toho, že jsem se tak těšil. Očekával jsem prostor narvaný diváky (ale skoro nikdo o tom nevěděl), čekal jsem opravdové střelce, kteří půjdou do verbálního blitzkriegu, kteří nám vmetou hovna do tváří, kteří budou řvát jak nemocný lev a šeptat jak unavená moucha, kteří do nás nahustí tlakovou vlnu, která nám pochroumá bránici a protáhne hrudní koš, kteří budou sami sobě nástrojem, kteří budou rezonovat, až od nich bude rezonovat podlaha, a od ní budou rezonovat židle a od nich budeme rezonovat my všichni. To jsem si opravdu myslel.

To, co jsem viděl, bylo spíše zkoušení u tabule: Tak nám řekněte nějakou pěknou básničku... A zkuste se do toho tak nějak vložit, ju? Asi jsem to špatně pochopil. Pořád jak mladej kluk...

Jakub Šofar

WORLD MUSIC FOR PAKISTAN

benefiční koncert kapely Čankišou a jejich hostů.

14. 11. od 19.00 hod.

STAN NÁRODNÍHO CIRKUSU BEROUSEK, LETENSKÁ PLÁŇ, PRAHA
pořádá HAPPY END Production a Český rozhlas 3 – Vltava

KAPELA ČANKIŠOU se rozhodla pozvat své hudební přátele na výjimečné hudebně-vizuální setkání WORLD MUSIC FOR PAKISTAN. Z oslovených seskupení a osobností jmenujme: Divadlo Continuo, Tam Tam Orchestra, Ridina Ahmed, Al – Yaman, Rahat – Lukum a další. Večerem provází Jan Budař.

Skutečnost, že se kapela Čankišou rozhodla uspořádat tuto benefici není nijak nahodilá. Její hudba na pomezí bigbítu a world music je výrazně ovlivněna právě hudebními kořeny, nástrojovou strukturou a rytmy této oblasti. Bezprostředně čtyři dny po tomto koncertu (18. 11.) pak kapela odjíždí přímo do Pákistánu na festival WORLD PERFORMING AND VISUAL ARTS FESTIVAL 2005 v Lahore. Nejen svou přítomností a hudbou, ale i touto formou benefičního koncertu v Praze chce kapela tamní obyvatele podpořit.

Všichni účinkující na koncertě vystoupí bez nároku na honorář a celý výtěžek ze vstupného bude v koordinaci se společností Člověk v tísni a s organizátory festivalu, na který kapela Čankišou odjíždí, předán potřebným v oblastech postižených zemětřesením. První hodinu koncertu vysílá přímým přenosem Český rozhlas 3 – Vltava. Koncert provází také podpora sbírky společnosti Člověk v tísni – SOS Pákistán.

Vstupné: 160 Kč, 100 Kč – studentské, 600 Kč – donátorské vstupné

Společnost Člověk v tísni – SOS Pákistán

Číslo účtu SOS Pákistán je 588 588 588 /0300. • Dárcovské SMS (DMS) je možné poslat ve tvaru DMS Pakistan („DMS mezera Pakistan“) na číslo 87777.

CO jsme (ne) vykradli

Divný host navštívil Českou televizi
 Divný host navštívil Českou televizi
 Divný host navštívil Českou televizi
 Divný host navštívil Českou televizi
 Divný host navštívil Českou televizi
 Divný host navštívil Českou televizi
 Divný host navštívil Českou televizi
 Divný host navštívil Českou televizi
 Divný host navštívil Českou televizi

Některé vzpomínky jsou příliš živé. Český psychologický film podle divadelní hry Ludvíka Aškenazyho. “Takto byl v televizním přehledu anoncován černobílý širokoúhlý snímek režiséra Otakara Vávry Noční host z roku 1961, který Česká televize uvedla ve čtvrtek 13. října ve 21.40 na druhém programu. Na internetovém serveru Zóna – netuctové filmy (nejen) na DVD se o filmu navíc psalo jako o „nejtajemnějším snímku týdne“, protože „totiž patří k archivním raritám, které neviděl (kromě Pavla Taussiga) asi vůbec nikdo.“ Před začátkem Nočního hosta jsem se ještě od televizní hlasatelky dozvěděl, že je uváděn u příležitosti nedožitých pětadesátin Rudolfa Hrušínského, jenž ve filmu ztvárnil jednu z hlavních postav. Avšak to, co následovalo, byla studená sprcha.

Autor literární předlohy a též scénáře Ludvík Aškenazy měl bohužel jako občan židovského původu za protektorátu co do činění s koncentrákem a po válce byl přesvědčeným komunistou, a zřejmě proto ve svém scénáři vyřešil otázku viny německého národa bez velkých problémů. O nikdy neskrývaném oportunismu režiséra a spoluautora scénáře filmu Otakara Vávry se snad ani není třeba zmiňovat. Autorská dvojice Aškenazy–Vávra tak stvořila prvoplánovou komunistickou agitku à la „Západní Německo je skrýší hitlerovců, a proto je náš nepřítel!“ Ostatně režisér Vávra měl již z natáčení husitské trilogie patent na to, dělat ze všech Němců postavy jasně záporné (viz například císař Zikmund, „Liška ryšavá“, v Janu Husovi atp.). Pro diváky, kteří neměli možnost film Noční host vidět, se jej pokusím převyprávět.

Je deštivý večer, patnáct let po druhé světové válce. Třicetiletý vedoucí čtyřpokojového hotelu kdesi na venkově a zároveň barman v jedné osobě jménem Kalous (Jiří Vala) vypadá celkem poklidně a spokojeně, což mu vyčítá pětapadesátiletý alkoholik Remunda (Martin Růžek), který si od kamaráda Kalouse nechá rád zadarmo nalévat. V hotelu se na chvíli zastaví přátelský mladý esenbák, kterého hraje Vladimír Brabec – pro něhož mohla být tato role malou

aneb „Některé vzpomínky jsou příliš živé“

aneb „Některé vzpomínky jsou příliš živé“

aneb „Některé vzpomínky jsou příliš živé“

aneb „Některé vzpomínky jsou příliš živé“

aneb „Některé vzpomínky jsou příliš živé“

aneb „Některé vzpomínky jsou příliš živé“

aneb „Některé vzpomínky jsou příliš živé“

aneb „Některé vzpomínky jsou příliš živé“

aneb „Některé vzpomínky jsou příliš živé“

přípravou na velkou roli primovního a povitivého estébáka majora Honzy Zemana.

Chvíli po Brabcově odchodu přijíždí k hotelu mercedes, z něhož vystupuje Rudolf Hrušínský jako západoněmecký turista Werner Huppert, mluvící velmi dobře česky. Huppert žádá Kalouse o přivolání opraváře, protože jeho vůz je porouchán, a zároveň si pronajímá pokoj. Kalous je novým hostem poněkud zneklidněn. Zatímco oba Češi odcházejí telefonovat opraváři, přivede Huppert z vozu do svého pokoje mladou českou stopařku, naivní dívku Janu (Jana Hlaváčová). Za okamžik se vrací Kalous s tím, že opravář dorazí, ale bude to chvíli trvat. Zdvořilý Němec pozve Čechy na víno, které přinese ze svého mercedesu. Kalous je už v této chvíli velmi rozrušen, třesou se mu ruce (dokonce upustí jednu z lahví), protože byl za války v koncentráku a Huppertova

přítomnost mu připomíná traumatické zážitky. Němec stále mluví o svých českých kořenech, o tom, že válka byla strašná pro všechny, ale už je to za nimi. Mezitím se Kalous duševně hroučí, ptá se Hupperta, zda neměl bratra (míní tím jednoho z dozorců lágru), a vzpomínky na strašlivou minulost ho donutí až k slzám. Na další Kalousovu otázku, co dělal Huppert za války, odpovídá Němec vyhýbavě. Mezi dvěma českými hostiteli se tu rodí nenávisť k jednomu německému hostu. Huppert si nenechává drzé slovní výpady líbit, nicméně se stále nesnižuje k vulgarismům či urážkám. Pak se však rozhovoří o tom, že koncentrační tábory byly dobré jako ozdravná sanatoria, protože tam lidé zesílili a jen ti nejslabší, kteří neměli nárok na život, nevydrželi. Psychicky vyřízený Kalous se už neudrží, v jeho ruce se zničehožnic objeví pistole (sic!), kterou

na Hupperta vystřelí. Zdá se, že ho netrefil, ale není si jistý, protože Němec utekl ven do tmy.

V následujících minutách odchází Remunda ven hledat uprchlou oběť, ale vrací se s nepořízenou. (Televizní divák šokovaný překvapivým a dle mého názoru absurdním vyústěním příběhu si v tuto chvíli musí položit otázku, jak by ta povedená dvojice Čechů naložila s německým turistou, kdyby ho našla. Moc dobře asi ne.) Zvuk výstřelu donutí Janu vyjít z pokoje a vidět v Kalousovi s Remundou vrahy. Dostává ale od těchto dvou dobráků morální školení, takže se záhy její pohled mění, začíná si s českými psychopaty rozumět, čemuž naopak přestává rozumět rozumný divák. Studentka Jana mluví o studiu marxismu-leninismu, o mamince a tak podobně. Pokud byl film v první půli „jen“ xenofobní, mění se v tuto chvíli

OZNÁMENÍ

Divný host navštívil Českou televizi

li ještě navíc v naprostý blábol. Dialogy jsou plné prázdných frází a oblíbených obecných pravd.

Kalousovi s Remundou je již jasné, že Němec uprchl a půjde zřejmě na policii. (Padne také věta o tom, že kdyby Kalous zastřelil nějakého Němce hned po válce, dostal by za to metál, zatímco nyní ho zřejmě čekají jen nepříjemnosti.) Za chvíli dorazí k hotelu autobus, z něhož se vyřítí účastníci brigády socialistické práce, a objeví se i maminka duševně nevyrovnaného Kalouse, který už jen rezignovaně čeká, až si pro něj přijde policie. Když brigádníci odjedou, skutečně se tak stane. Ve dveřích se octne „major Zeman“ a jeho podřízený (Jan Přeučil), s nimi přichází i napadený Werner Huppert. Esenbák Přeučil zapisuje na základě „Zemanova“ výslechu výpověď Hupperta a posléze i Kalouse. Zatímco Huppertova výpověď je stručná a jasná, výpověď Kalousova je zabarvena jeho neurotickými emocemi a navíc je obohacena o Huppertovu krátkou přednášku o koncentračních táborech jako ozdravných sanatoriích. Všichni Češi v místnosti se tváří ublíženě, jako kdyby hanlivá slova měla faktickou sílu zabíjet a faktický pokus o vraždu byl jen slovní urážkou. Za této situace odjíždí západoněmecký turista zpět jako de facto poražený a ponížený, zatímco duševně nevyrovnaný Kalous, který se stal málem vrahem, je mo-

rálním vítězem. „Honza Zeman“ si objedná panáka rumu. Nyní vyrovnaný Kalous mu jej přináší s milým úsměvem a už si obléká kabát, aby mohl odjet na policejní stanici, protože kamarád nekamarád, pokus o vraždu (ačkoli v přechodném pomatení smyslů) „Honza Zeman“ nahlásit přece musí... Tak ještě se rozloučit s již napravenou rozmilou studentkou marxismu-leninismu Janou, a může se jet. Happy end!

Ufff! Co k tomu dodat? Pokud Nočního hosta do 13. října 2005 nikdo neviděl (tedy kromě Pavla Taussiga), bylo to jediné dobře. A v anonci televizního programu nemělo stát „psychologický film“, nýbrž „psychopatologický“, respektive „ideologicky závadný snímek, na sto honů poplatný své době, zavanější nenávisť k západní demokratické společnosti a hlásající radostné budování socialismu a komunismu“. Pro příležitost nedožitých pětadesátých narozenin Rudolfa Hrušínského mohla Česká televize rozhodně zařadit lepší a vhodnější film, byť třeba i okoukaný (nota bene v dnešní době, kdy dochází po malých krůčcích k tolik potřebnému křehoučkému procesu česko-německého smíření), třeba po stopadesáté první Vesničku mou střediskovou nebo po třisťaprvní Rozmarné léto. Anebo prostě Osudy dobrého vojáka Švejka.

Viki Shock

Viki Shock oznamuje čtenářům Dobré adresy, že po dlouhé době byla spuštěna jeho internetová stránka

www.vikishock.cz.

Kromě literární tvorby jsou tam i jeho koláže, krátké filmy a „hudba“.

Autor doufá, že návštěvníci jeho stránek vlastní rychlé a silné počítače, neboť díky pohyblivým obrázkům

a poslechovým stopám má jeho web bůhvíkolik megabajtů.

Viki Shock vítá veškeré poznámky a upozornění na chyby.

Výstřížková služba Jakuba Šofara před první

MBOLOVÉ VÝHRY

přímé náhradou, velice oblíbené v každé záležitosti a slavnosti. Každý kusok je slavný a cenový a rovněž přímobý několikaletý převyšování ceny, jen jest stanovena za kus.

100 kusů za Kč 60.—, 70.—, 80.—, 90.—, 100.— a dražší.

Ke každé lahůbce jest připojeno 100 kusů čerstvých zmrzlinců k zabavení za lahůbky a 100 kusů čerstvých zmrzlinců pro rozpuštění.

Doplnění papíry

100 kusů Kč 30.—
100 kusů Kč 2.—

Obálky

100 kusů Kč 10.—
100 kusů Kč 5.—

Veškeré spolkové knihy

Čestná a velmi dobrého jazyka, ministerského papíru ve formátu 21x34 cm.

Pamětní knihy (kroniky)

Čís. 1. Ve vázce celopletené: o 100 listech Kč 40.—, o 120 listech Kč 45.—, o 200 listech Kč 50.—, o 250 listech Kč 55.—, o 300 listech Kč 60.—
Čís. 2. Ve vázce celopletené, na dvoje se slavnostně odvíjející (na přílohu): Původní kniha 100 kusů Kč 30.—, 200 kusů Kč 35.—, 300 kusů Kč 40.—, 400 kusů Kč 45.—
Čís. 3. Ve vázce celopletené, s křídly a vlnitými okraji, každý kusok se slavnostně odvíjí (na přílohu): Původní kniha 100 kusů Kč 35.—, 200 kusů Kč 40.—, 300 kusů Kč 45.—, 400 kusů Kč 50.—

ALONY

K použití do vzdušné kuličky, vzdušná, hedvábná, papír.

RAZÍTKA

Kulaté nebo oválné kus Kč 20.—
Daručné poštovní kus Kč 2.50
Lahůbka sary na razítka, kus Kč 0.50

Ceník pro letní období firmy Josef Glos v Semilech (grafický závod - knihtiskárna - knihkupectví - obchod s papírem) připomíná nám všem, že propagace byla potřebná i před 70 lety a že jsme dnes mnohé z toho dobrého zapoměli. Že kvůli televizi a billboardům a internetu neumíme pracovat s kokardami, s lampiony, s praporky, s dekorativními hesly, se slavnostními odznaky, s balony a slunečníky.

Dvoumetrový balon k vypouštění do vzduchu ohřátým vzduchem z impregnovaného nebořlavého hedvábného papíru bych si třeba hned koupil. Každý den bych si jen tak, bez jakéhokoliv důvodu, jeden pustil do atmosféry, aby tam mohl konkurovat všem rogalům, „ultralajtům“, gripenům i boeingům, ptačtvi nebeskému, případně meteoritům a návštěvním lodím vetřelců všeho dru-

hu. I já bych chtěl ovládnout vesmír, nebo se tohoto podniku alespoň účastnit.

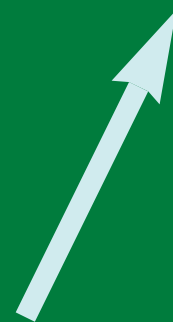
S velmi elegantním deštníkem z hedvábného papíru bych si zase mohl vyrazet na různé pouti, korzovat po bulvárech, točit si s ním jako slečinka - a kdyby začalo pršet, tak bych ho nechal napospas živlům, aby se tak naplnil jeho život. Pak bych ho vyhodil a vzal si jiný.

Taky bych měl doma, hned vedle skříně se šatstvem, připravenu sadu hesel, která bych si vybíral podle nálady a světové situace. Firma Glos si účtovala za každé písmeno 40 haléřů, což není tak moc. Do práce bych vyrazil s transparentem Vítáme Vás! nebo Hasiči ku pomoci třebaš o půl noci, z práce bych zase použil variantu Vlasti k oslavě, bližnímu k ochraně. V neděli, při procházkách - Tam se svět hne, kam se síla napře!

Hned vedle hesel by byla kazeta se stužkami. Spíše než Pořadatel by mě bavilo nosit na klopě oznámení Zábavní výbor. Už z toho důvodu bych musel mít ústa neustále od ucha k uchu a svět by byl hned lepší. A rozdával bych kolemjdoucím vkusné označení pro zapravené vstupné. Jako že vy jste už platili, znovu už nemusíte. Jak je to pěkně symbolické.

O to jsme všechno přišli. A tetuží a piercingem to nedoženeme.

LITERATURISTICKÝ PRŮVODCE ŠTĚPÁNA KUČERY

Kruh autorů Liberecka je sdružení tvůrců, kteří se snaží zviditelnit umělecký život severočeského ohniska a navázat na předválečnou kulturní tradici Liberce.

Prostředkem jim je například výroční sborník Kalmanach, jehož letošní číslo by se mohlo stát

událostí nejenom v severních Čechách.

Kruh autorů Liberecka je sdružení tvůrců, kteří se snaží zviditelnit umělecký život severočeského ohniska a navázat na předválečnou kulturní tradici Liberce. Prostředkem jim je například výroční sborník Kalmanach, jehož letošní číslo by se mohlo stát událostí nejenom v severních Čechách.

Kalmanach 2005/2006 vychází šedesát let po konci druhé světové války, která je jeho hlavním tématem. „...právě v bývalém sídelním městě Sudetské župy Reichenbergu je toto datum (konce 2. světové války – pozn. Š. K.) a události, které mu předcházely a následovaly, traumatizujícím punktem mezi dvěma sousedními národy,“ píše editoři sborníku Luboš Příhoda a Jan Šebelka.

Na ukázkou jsem z Kalmanachu vybral studentskou práci Magdaleny Bittnerové Odsun Němců z Liberecka, text Skokem přes Sprévu, vzpomínku tehdy sedmnáctiletého německého vojáka Eduarda Nitscheho, a rozhovor s parašutistou Čestmírem Šikolou.

Polovinu Kalmanachu věnují editoři už tradičně textům spisovatelů libereckého regionu. Pavel Brycz ve sborníku otiskl úryvek románu Patriarchátu dávno zašlá sláva, za který dostal loni Státní cenu za literaturu, Ludvík Středa, autor večerníčku o kosích bratřech, zveřejnil svou čerstvou poezii pro děti, z níž nejvíc se mi líbí báseň Indiánské večery:

Indiáni večer v týpí
vyprávějí nové vtipy.
Když je smíchy bolí břicha,
sedí v týpí a jsou zticha.

Ale do Dobré adresy, časopisu odrostlých čtenářů, jsem vybral verše z chystané sbírky Milana Exnera a úryvek z cestopisu Otty Hejnice Rujana, severní princezna. Obě ukázky najdete v oddíle Za Strží.

KALMANACH

2005/2006

1. ČÁST

Odsun Němců z Liberecka Magdaléna Bittnerová

Osvobození Liberce

Liberečtí Češi již na jaře vytvořili ilegální Národní výbor, jehož předsedou se stal sociální demokrat Josef Čapek. Mezi Němci byla nálada úplně jiná. Blížící se konec války byl spojen hlavně se strachem před Rudou armádou, o které kolovaly hrozné zvěsti, a se strachem z budoucnosti a z odplaty. Do Liberce a okolních měst už od začátku roku přicházeli němečtí uprchlíci z Polska a ze Slezska. Na náladě nepřidalo ani bombardování Drážďan z 13. na 14. února 1945, které odtud bylo možno pozorovat. Bylo vidět ohnivou záři a v následujících dnech dopadly například na sousední Jablonné v Podještědí zuhelnatělé cáry papíru a saze. Nad městem přelétávala spojenecká letadla a stále blíže se ozývaly výbuchy a kanonáda. Němci horečně stavěli zátaras, kopali kryty a zřizovali střelný. Opraveny také byly české bunkry zřízené v letech 1937–38.

V prvních květnových dnech vypukla povstání na různých místech severních

Čech a 5. května i v Praze. Liberečtí Češi se pod vlivem zpráv z Prahy, Turnova či Železnobrodská rozhodli vystoupit z ilegality. 7. května se vydali na místodržitelství, kde už našli jen úředníka dr. Seiferta a vládního radu Friedricha Vogelera (v otázce úlohy a funkce těchto dvou mužů nejsou české prameny jednotné), jehož Henlein, dříve než opustil Liberec, jmenoval svým nástupcem. Vogeler nakonec předal správu místodržitelství do českých rukou. Následujícího dne bylo s libereckým starostou Rohnem domluveno předání radnice. Správa města tak přešla do českých rukou.

Večer 8. května vydal velitel německé vojenské posádky rozkaz k odchodu, ale to již na Liberec postupovaly silně ozbrojené jednotky SS. 9. května se v ulicích rozpoutaly pouliční boje, střílelo se na Nádražní třídě, kde bylo mnoho mrtvých, na Rybníčku byl zneškodněn tank typu Tygr, srážky českých dobrovolníků s Němci se odehrály také v okolí soudu a ve Winterově ulici.

Národní výbor vyslal vstříc Rudé armádě, která postupovala od Frýdlantu, dvě delegace. Ty se s prvními sovětskými hlídkami setkaly na okraji Frýdlantu a u Stráže nad Nisou. První hlídky Rudé armády dorazily do Liberce (přesněji do Pavlovic) v dopoledních hodinách 9. května. Početné jednotky však do Liberce dorazily až odpoledne. Byly to oddíly generála Akimova, patřící

ci do 52. armády generála Korotějeva, která byla součástí I. ukrajinského frontu. Na osvobození Liberce se podílela i 31. armáda I. ukrajinského frontu. Většina Rusů postupovala dál na Turnov a Lysou nad Labem, ve městě byla ponechána jen malá posádka pod velením plukovníka Lykova. Plukovník Lykov byl brzy nahrazen podplukovníkem Rumjancevem (1. června 1945).

Dne 9. května zažil Liberec jediné bombardování za celou válku. Sovětská letadla, pronásledující prchající jednotky SS, svrhla několik pum na Růžodol I, Hanychov a částečně na střed města. Zahynulo kolem 50 osob, většinou Němců. Při vítání sovětských vojsk v Doubí zahynuli při dalším náhlém bombardování čtyři civilisté. O bombardování Liberce vypovídá i jeden německý očitý svědek: „...Teprve 9. května, po kapitulaci, se objevilo osamělé letadlo. Letělo pomalu, shodilo celkem tři tříštivé bomby, z nichž jedna poškodila střechu školní budovy. Pak, když už předvoje Rudé armády pochodovaly přístupovými ulicemi, přeletělo ještě několikrát nad domy, spustilo ojedinelou palbu z líně střílejšího palubního děla...“

Vojenská situace ve městě byla velice složitá. Sověti měli pod kontrolou jen část města. Dále zde operoval místní strážní oddíl pod vedením npor. Jaroslava Bulíře a 10. května dorazili z Turnova dobrovolníci v čele s plk. Františkem Kadláčkem, který se

později stal velitelem liberecké posádky. 18. května dorazily do Liberce první oddíly Revolučních gard (RG) z Prahy-Košíř pod velením kpt. Langa. Tato jednotka pak byla doplněna i o turnovské vojáky a stala se základem budoucí liberecké posádky. (Langova jednotka opustila Liberec 5. 6. 1945.) 21. května dorazilo do Liberce dalších 549 revolučních gardistů, tentokrát z Mladé Boleslavi, pod velením Pavla Hložka, kteří v dalším vývoji sehráli důležitou roli. Kromě nich působily v Liberci další menší skupiny, takže se k 14. 6. 1945 nacházelo ve městě 1300 revolučních gardistů.

Revoluční gardy a činnost jiných ozbrojených složek

Několik dní po konci války bylo ještě velmi chaotických. Stále se ještě ozývala střelba, a to ze strany Němců i Čechů. Tak například 22. května byl mezi Dlouhým Mostem a Libercem ostřelován vlak vezoucí z Turnova české železniční zaměstnance. I v Liberci došlo téhož dne k přestřelce. V hudební škole byl při ní zabit třiatřicetiletý student konzervatoře Jiří Malý, který byl Národním výborem pověřen převzetím této školy.

Mezi lidmi bylo hodně zbraní. Němci je měli z doby války a Češi je dostali už 8. května. Do toho přišli ještě ozbrojení vojáci a příslušníci Revolučních gard a jiných oddílů. Německé prameny líčí hrůzy, které se v té době měly ve městě odehrát. Tato vyprávění jsou si navzájem velice podobná a podle nich se násilnosti odehrávaly téměř ve všech větších obcích Liberecka. Jednalo se hlavně o rabování, okrádání, bití a znásilňování.

Jak jsem uvedla již dříve, terčem kritiky se nestali pouze ruští vojáci, ale také Revoluční gardy, které si i zde vysloužily přízvisko „Rabováci“. Jak se zdá, byl v jejich organizaci zmatek. Na území Liberecka působilo hned několik oddílů, které neměly jednotné velení. Většina těchto jednotek jistě přijela do Liberce osvobozovat pohraničí, a to v mezích zákona a lidskosti. Ale některé složky RG a jiných oddílů a někteří jednotlivci si vysloužili nevybíravou kritiku z německé i české strany.

Tato kritika se objevuje i v informaci, kterou zaslal z Liberce na sekretariát ÚV KSČ R. Weber 1. června 1945. Zde se píše, že gardisté provádějí neomezené domovní prohlídky, loupí, znásilňují, střílejí a vězní i antifašisty, a že proto neztělesňují revoluční pořádek, nýbrž anarchii, která se bohužel trpí: „Chování RG se stalo nebezpečným pro národní bezpečnost.“

K jedné z největších akcí došlo 22. května na Soukenném náměstí. Jeden německý svědek, Richard W. Eichler, dorazil do Liberce v časných ranních hodinách z Hodkovic: „...Při příjezdu na Soukenné náměstí jsem byl překvapen výstřely. Skočil jsem z kola, byl jsem ale už spatřen soldateskou, která uzavřela náměstí. Kolo jsem musel nechat ležet a musel jsem se postavit k velké skupině lidí, žen a starších mužů. Někteří byli v nočním úboru, zjevně vytržení ze spánku. Jeden v uniformě šel podél kolony a pokládal krátké hrubé otázky, šel dál, bez toho, že by očekával odpověď. Ukázal jsem svůj přihlašovací list, a když on nedbalým pohledem zpozoroval jako místo vydání Hodkovic/Liebena, utrl se na mě, co hledám v Liberci. Po-

ukázal jsem na své zranění a že se chci nechat ošetřit. On však už byl u dalšího, jeho „adjutant“ se mezitím zeptal, kde prý jsem zraněný. Když jsem uvedl střelu do stehna, otočil se ten „šéf“: „Nech ho, ten dostane ještě jednu kulku do břicha.“ Tón hlasu nenechal nikoho na pochybách o vážnosti úmyslu.

Mezitím byli v určité vzdálenosti od nás vrazi právě v práci. U zdi vedle lahůdkářství Körber (přibližně v místech dnešního Čedoku) byl jeden muž skolen salvou z automatické pistole. ...Zpozoroval jsem, že jednotlivé osoby jsou posílány pryč. Připojil jsem se k jedné takové skupince, která měla jít směrem k Schöckerstraße (dnes Pražská ulice). Jeden muž z řetězu, který uzavíral prostor, mě zadržel, křikl směrem k „veliteli“: „Co s tímhle tady?“ Vzhlednul jenom „adjutant“ a pokynul, což si volající vyložil jako souhlas. Byl jsem zachráněn...”

Takto se celá událost nesporně musela jevit Němcům. O tom, jak tomu bylo na české straně, se můžeme dozvědět ze svědectví přímého účastníka, pana J. R. Ten byl příslušníkem Československé stráže Liberec, která v Liberci spolu s ruskými vojáky vykonávala strážní službu (nejspíš se jednalo o strážní oddíl pod velením npor. J. Bulíře):

„...Někdy v noci z toho jednadvacátého na dvaadvacátého května se stalo, že někdo... zastřelil poměrně mladého člověka, který sem přijel přejímat hudební školu... Načež nás velmi brzy ráno vzbudili a řekli, co se stalo a že tady řadí party ozbrojených Němců – což by nebylo nic divného, protože se začalo mluvit o werwolfech a o takových věcech – a že mezi nimi jsou příslušníci SS, a že tedy se udělá veliký zátah, takový

KALMANAČH

2005/2006

1. ČÁST

filtr, kterým budou muset projít všichni ti, kteří budou procházet středem města.

...My jsme nepodléhali velení toho Pavla Hložka. Jenže to naše velení se s tím Pavlem Hložkem dohodlo. Čili udělal se takový kordon a všichni lidé – bez rozdílu, jestli měli pásku, nebo ne – se museli legitimovat, když procházeli tím filtrem. Pokud se někomu jevil podezřelý, byl to člověk vojenského věku, tak ti revoluční gardisté ho nutili, aby si svlékl sako a košili, a hledali vyšetovanou krevní skupinu, kterou ti esesáci měli vytetovanou a těžko se dala odstranit. Já jsem měl službu v takové úzké uličce, kterou jezdila tramvaj dvojka směrem do Rochlic... A tam jsme – nevím, kolik nás tam bylo, snad čtyři – ty lidi legitimovali.

Mezi tou dobou příslušníci revolučních gard nějakým způsobem vytrídili skupinu mužů a postavili je na Soukenném náměstí – tam, co je teď Čedok – mezi ty výkladní skříně (ono tam těch výkladních skříní moc nebylo, ty byly vlastně jen na rohu, jinak to byl takový činžák). A za nimi leželi na tom trávníčku, který je v prostředku náměstí, kluci u lehkých kulometů. A ti Němci tam stáli s rukama nahoru, a když pravděpodobně někomu ty ruce už poklesly, tak ti kluci ho zastřelili. Zastřelili tam tři nebo čtyři ty Němce.

Mezitím sovětský velitel města, Lykov, nařídil těmhle dvěma našim vojenským „šéfíkům“, že toho musí nechat, a tak ty mrtvoly naložili a odvezli a celá ta akce tím skončila...”

Revoluční gardy se v Liberci rozhodně staly na určitou dobu pánem situace. Nejviditelnější z nich byla skupina Pavla Hložka, o jejichž aktivitách nacházíme zprávy i v den-

ním tisku. Tato skupina také hrála důležitou úlohu při prvních odsunech v Liberci.

Divoký odsun

Již krátce po osvobození byli Němci z Liberecka deportováni za hranice státu. Jako první byli vysídleni říšští Němci. Vyhláška uveřejněná ve Stráži severu přesně nařizuje: „Všechny osoby německé národnosti bez rozdílu zda sudetské či říšskoněmecké příslušnosti, které se nastěhovaly do Liberce po 28. 9. 1938, musí do 24. hodiny dne 29. května t. r. opustit město. Každá osoba smí si vzít s sebou pouze 30 kg zavazadel, což platí i pro děti. Kdo bude po 29. 5. t. r. z výše uvedených ve městě zastížen, bude předán lidovému hrdelnímu soudu.“

Při organizaci této akce vydatnou měrou přispívaly i RG Pavla Hložka. Nechme opět promluvit tehdejší tisk: „V úterý (t. j. 29. května) obsadily RG P. Hložka za pomoci ostatních ozbrojených složek střed i okraje Liberce, aby soustředili cizí Němce. Při osobních prohlídkách jednotlivých cizáků bylo nalezeno úžasné množství cenných předmětů. Zabavené věci dle značek jsou vesměs kradené... Rozdělí se tedy Čechoslovákům a založí se jimi nový státní poklad... Pochytaní Němci byli roztříděni a odvezeni za hranice...”

O tom, jak opravdu probíhaly tyto „vyhošťovací akce“, v Liberci, nám opět podává svědectví pan J. R., který se jich přímo zúčastnil: „...23. nebo 24. května, byly vylepeny vyhlášky a myslím, že také fungoval městský rozhlas, který nařizoval, aby se Němci, ale říšští Němci, začali shromažďo-

vat na takových předem určených stanovištích. ... Jestli si dobře vzpomínám, tak to bylo podle abecedy nebo podle čtvrtí, kde bydleli, ale třeba jedno z těch shromaždišť bylo v Barvířské ulici – tam, co je hasičárna, na tom náměstíčku – a ti Němci, tak jak měli nařízeno, nevím už to třídění, se tam začali shromažďovat. Každý z nich měl tlumok, dva kufry, protože ta vyhláška nařizovala, že si smějí vzít s sebou 30 kg osobních věcí. A z těchto shromaždišť se odváděli večer na taková centrální shromaždiště.

Já jsem tu skupinu měl vést na jedno takové shromaždiště, na nějaký „Sonnenbaden“, a nikdo z nás nevěděl, kde to je. ... A ono to bylo koupaliště, pozdější Sokolovské koupaliště, pod viaduktem v Růžodole. Tu skupinu jsme já a dalších asi tak pět těch mých spolubojovníků měli odvést na ten „Sonnenbaden“ – to jsme dostali na papíře napsané, a přitom nám nikdo neřekl, kde to je. Asi tak v osm večer jsme tu skupinu, tam shromážděnou na náměstíčku v Barvířské ulici, seřadili do takového dvoustupu – protože nás bylo pět a jich bylo asi tak šedesát až osmdesát – byli to tedy většinou staří lidé nebo starší lidé a ženy s dětmi. Tak jsem zavelel, ať ten, kdo ví, kde je „Sonnenbaden“, ať jde ‚vorwärts‘, a nějakí dva Němci šli vepředu. A my jsme šli po obou stranách ulice po chodníku s připravenými puškami a občas jsme vystřelili do vzduchu, když se nám zdálo, že ten průvod nejde dost rychle.

Doploužili jsme se tam, protože každý z těch Němců byl obtížený těmi zavazadly a my jsme byli dost taková vyděšená (právě pod dojmem toho, že tam někoho zastřelili, po Liberci se šířily různé zvěsti, že tamhle na

nějakou hlídku někdo střílel a tamhle na nějakou hlídku někdo střílel – takže jsme byli dost sami postrašení a ani jsme se k těm Němcům moc nepřibližovali a byli jsme rádi, když jsme viděli, kam zahýbáme...) To jsou takové dost pusté uličky, šlo se kolem Besedy, tou ulicí nahoru, pouliční světla moc nesvítí. A tam za tím viaduktem čekali sovětští vojáci a těm jsme tu naši skupinu předávali.

Jejich první starostí bylo, že se vrhli na zavazadla těch Němců a všechno jim otevřeli – dejme tomu, že hledali, jestli tam nemá nějakou zbraň, ale především hledali to, co se jim líbilo, a ukradli to. A druhý jejich zájem byl, když tam šla nějaká trochu jsoucí žena, tak aby ji odvedli na takový trávník, který si tam vyhradili, a tam ji znásilnili.

To byl v podstatě první odsun, který se konal, protože oni je potom údajně nakládali do vagónů a vozili je někam do Žitavy...“

Podle jednoho zdroje bylo z Liberce v těchto dnech vyhoštěno na 8000 osob, ale 14. června se v tisku uvádí, že za jeden týden bylo „evakuováno“ 10 000 říšských Němců.

Brzy však začali být plánovitě vysídlováni i starousedlí Němci. Podle úředního odhadu opustilo okresy Liberec-město a Liberec-venkov jen do konce roku 1945 celkem 45 728 osob německé národnosti. Na odsun revolučními složkami, partyzánskými oddíly a orgány SNB do 1. července 1945 připadlo 24 718 osob, tedy více než polovina tohoto počtu.

Organizovaný odsun

Organizovaný odsun začal na Liberecku 3. února 1946 a první transport odjel ze Strá-

že nad Nisou (nacházelo se tam sběrné středisko pro libereckou oblast). Poslední transport oficiálního odsunu byl odtud vypraven 14. listopadu 1946. Za tu dobu bylo odtud vypraveno celkem 36 transportů.

Vlakové transporty bývaly standardně vybaveny, Němci si mohli odvézt majetek ve váze 50 kg na osobu, kromě cenností a cenných předmětů či přístrojů, transporty byly vybaveny topivem i jídlem na několik dní. I během organizovaného odsunu docházelo však k různým přehmatům.

Organizovaný odsun mířil z Liberecka do americké i sovětské okupační zóny. Do amerického okupačního pásma bylo z Liberecka odsunuto 13 867 Němců ve 13 transportech. Do sovětského okupačního pásma bylo z Liberce vysláno 23 vlakových transportů s 28 124 (nebo 28 131) Němci. Celkově tedy bylo z Liberecka vypraveno 36 vlakových transportů s 41 991 (nebo 41 998) Němci. V letech 1947–1949 pak bylo z libereckého střediska odsunuto dalších 4555 osob do Německa.

Z těchto čísel je patrné, že na Liberecku byla pro odsun upřednostňována sovětská okupační zóna v Německu. Zároveň můžeme usoudit, jak velkou roli hrál v libereckém okrese divoký odsun. Z uvedených čísel vyplývá, že z okresů Liberec-město a Liberec-venkov odešla více než polovina vysídlených Němců již v roce 1945, ať už dobrovolně, nebo pod nátlakem revolučních skupin.

MAGDALÉNA BITTNEROVÁ (1982) je autorkou studentské práce „Odsun Němců z Liberecka a situace Němců na Liberecku ve stínu odsu-

nu“, kterou napsala jako studentka Gymnázia v Jeronýmově ulici ve věku osmnácti let. Tehdy s ní zvítězila v soutěži Středoškolská odborná činnost. Její studentskou práci vydal jako stejnojmennou knihu v roce 2004 Svaz Němců v regionech Liberec, Lužice – severní Čechy.

Věřím, že i dnes by lidé za svoji vlast bojovali Pavel Charousek

Čestmír Šikola (*1919) patří mezi ty Čechy, kteří neváhali za druhé světové války bojovat se zbraní v ruce proti fašismu a kterým tato odvaha místo úcty a poděkování „vynesla“ ponižení a komunistické kriminály.

Prvních osm let prožil v Mukařově. Potom se jeho rodiče přestěhovali do nedaleké Malé Skály. Tady navštěvoval základní školu a po sedmi letech „reálky“ v Turnově studoval Vysokou školu chemicko-technologickou v Praze. Po listopadových událostech roku 1939, kdy Němci zavřeli české vysoké školy, se ocitl ve skupině zhruba osmnácti set studentů, kteří byli násilně odvezeni do věznic v Ruzyni. Dvanáct set z nich mělo být posláno do koncentračních táborů a Čestmír Šikola, student třetího ročníku, byl jedním z nich. Závrakem, když využil zmatku při nástupu, se mu podařilo uniknout. Stejně ale počítal, že se na jeho útěk brzo přijde, a tak se jen na skok zastavil roz-

KALMANAČH

2005/2006

1. ČÁST

loučit se s Malou Skálou a rychle unikl za hranice protektorátu. V lednu 1940 odešel přes Slovensko a Maďarsko dál do Jugoslávie, odtud přes Řecko a Turecko do Bejrútu a nakonec lodí do francouzské Marseille k formující se československé zahraniční armádě. Po kapitulaci Francie se poslední vypravenou lodí dostal do Anglie. Tam byl vybrán k elitní jednotce zpravodajců, které velel známý plukovník Moravec. V jednom z radiotelegrafických kurzů přišel do styku i s Lubomírem Jasínkem, který o pár měsíců později zahynul vlastní rukou při dramatických událostech v Rovensku pod Troskami. Na podzim 1943 se spolu s dalšími přesunul do Alžíru a Nový rok 1944 slavil ve spojenci dobyté Itálii.

12. dubna 1944 byla jeho paraskupina Clay vysazena na Moravě u Holešova. Po třídním strastiplném pochodu do Bystřice pod Hostýnem poznali na vlastní kůži, jakou silou němečtí okupanti v protektorátu vládnou. Spousta lidí, na které měli z Anglie spojení, je už dávno zatčena a většinou i popravena. Ti ostatní měli strach. Přesto se našli další ochotní i v této strastiplné době riskovat vlastní život pro zachování národa, jeho svobodu a samostatnost. Díky nim už 30. dubna 1944 navázal radiosta Šikola první spojení s Londýnem. Klid ale netrval dlouho. Když jim po nějaké době začíná být v Bystřici těsno a cítí, že gestapo se může objevit každým dnem, přesouvají se na jih Moravy, do Tvrdonic. Tady došlo k přestřelce s gestapem. Velitel skupiny Bartoš je obklíčen a jen zázrakem se jim podaří vyvážnout. Dostávají se do Prušánek, odkud znovu navazují spojení se za-

hraničím. Koncem války se přesouvají do Zlína, kde je pro ně ale nanejvýš horká půda, a tak závěrečné dny před osvobozením prožívají bez spojení s Londýnem na jižní Moravě.

Po válce nastoupil Čestmír Šikola jako důstojník z povolání u turnovské posádky a od roku 1946 působil ve zpravodajském oddělení hlavního štábu spolu s bývalým velitelem své paraskupiny Bartošem. Nástup komunismu je ale na dohled a důstojníci se zkušenostmi ze západní armády jsou velmi brzy nežádoucí. Svoji důstojnickou kariéru kapitán Šikola skončil jako velitel spojovacího praporu v Ruzyni.

Od dubna 1949 do října 1951 byl za údajné vyžazení vojenského tajemství vězněn v komunistickém kriminále. Prochází věznicemi na Pankráci, Hradčanech, v Bratislavě a Opavě. Po návratu pracuje nejdříve na stavbě tunelu v Líšném a od roku 1953 deset let jako technolog v továrně v Břasech u Plzně. V roce 1956, po částečném uvolnění poměrů, je mu dovoleno dostudovat. Promuje v roce 1963. V prosinci téhož roku se stěhuje s rodinou zpět na Malou Skálu a ve Výzkumném ústavu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou pracuje až do odchodu do důchodu v roce 1974. Na částečný úvazek ve výzkumu vypomáhá až do roku 1988.

Po listopadu 1989 je plně rehabilitován a povýšen na plukovníka. V lednu 1997 mu bylo prezidentem republiky uděleno státní vyznamenání – medaile „Za hrdinství“, což on sám považuje za obrovskou čest. Na druhou stranu nikdy neopomene zdůraznit, že jeho chování za války zase tak výjimečné nebylo. Na území protektorátu bylo tehdy

vysazeno na sto parašutistů a nejméně s padesáti se prý může rovnat.

Pane Šikolo, jaká byla atmosféra v jednotkách československé armády v zahraničí na počátku války?

Zvláštní. Hlavně ve Francii. Tam před válkou trvale žilo hodně Slováků, mezi kterými fungovala hlinkovská a tisovská propaganda. Byli sice mobilizováni, ale necítili potřebu bojovat v zahraniční československé armádě, když mají samostatný „štát“. Úplně jinak se samozřejmě chovali třeba čeští sokolové z Paříže, kteří byli vynikající. V Anglii atmosféru kazilo několik stovek komunistů. Byli to většinou interbrigadisté ze Španělska. Uposlechli rozkazu kominterny a prohlásili válku za imperialistickou. Stalin měl tehdy pakt s Němci a oni odmítali bojovat. Jen díky velmi liberálním anglickým poměrům mohli z armády odejít, nebo přejít k technickým praporům.

Vzpomínáte si na dobu, kdy jste byl vysazen na území protektorátu? Jací byli tehdejší Češi a Moravané? Podepsaly se na nich roky strávené v područí okupantů?

Samozřejmě, že válka a panující poměry je patřičným způsobem zformovaly. Přesto si myslím, že všeobecný protiněmecký odpor u našich lidí existoval v průběhu celé války. I v těch nejtěžších dobách, kdy říše šla od vítězství k vítězství, věřili, že se TO otočí. My se tehdy po seskoku dostali k lidem, kteří byli vyhranění, kteří byli ochotni riskovat. Ti ostatní měli strach. A nelze se divit. Měli rodiny a za spolupráci s výsadkáři byl tehdy jediný trest – smrt.

Je to podle vás typická vlastnost našeho národa, že se, až na pár jedinců, vždy přizpůsobíme režimu?

To se nedá říci. Vezměte si například, kolik kolaborantů bylo za války ve Francii nebo Belgii. Na počet obyvatel jich bylo daleko víc než u nás. Nebo bolševické režimy u nás, v Polsku, Maďarsku a dalších zemích. Mám za to, že lidé se v těchto zemích chovali velmi podobně. Tedy o nic líp, ale ani o nic hůř než tady.

Když si vzpomenete na atmosféru konce války – byl už v té době u nás cítit tlak na změnu režimu od demokracie ke komunismu sovětského typu?

Určitě to cítit bylo. Pamatuji se, že jsem byl překvapen, když koncem roku 1945 došlo ke stažení Rudé armády. Já si myslel, že Stalin už nedá, co jednou uchvátil. Bohužel jsme si tehdy neuvědomili, že vše měl zabezpečeno jinak, naoko demokraticky. Konec války ale u mne samotného znamenal také konec stálého vyčerpání, deprese, obav z prozrazení. Uvědomte si, kolik lidí bylo v odboji zatčeno a popraveno a kolik z nich bylo našimi spolupracovníky. Zatýkáni často probíhalo v naší bezprostřední blízkosti a já v tom napjatém ovzduší během jednoho roku odeslal do Londýna na sedm stovek zpráv. Celý měsíc mi po květnu 1945 trvalo, než jsem se pomalu a postupně vrátil mezi normální lidi.

Hodně vojáků, kteří během války působili u západních armád, volilo po únoru 1948 emigraci...

Odchod do zahraničí mi nabízel můj bývalý velitel výsadku Bartoš. Já byl proti. Měl jsem rodinu. Čekali jsme dítě. Možná, kdybych byl svobodný... Ale stejně bych nešel v první vlně. Věřil jsem, že se nový režim záhy položí. Navíc jsem si říkal, že tohle je má vlast, něco jsem pro ni udělal a mám právo tu zůstat stejně jako ti bolševici...

Jaké to bylo v komunistických kriminálech?

To se nedá vyprávět, člověk to musí prožít. Pamatuji se například na plukovníka Lukase, bývalého legionáře z první války, člověka s vysokým morálním profilem. Na Pankráci jsem byl umístěn ve vedlejší cele. Při výslechu ho estébáci tak zbili, že na následky týrání zemřel. Mrzí mě, že lidé, kteří napáchali tolik zla na nevinných obětech, dodnes nebyli spravedlivě potrestáni. Ať jim klidně soud pro stáří či nemoci tresty zmírní nebo zruší, ale ortel musí být vynesen. Jinak k očistění národa nikdy nedojde.

Jaký máte vztah ke změnám po listopadu 1989?

Důležité je, že už nikdo nemůže jen tak přijet a odvézt vás k výslechu. To je pro mě zásadní změna. Samozřejmě, že jsem jako většina prožíval naplno euforii listopadových dnů. Jenomže jsem také věděl, že po dnech svátečních přijdou dny všední, že tahle zem je hodně zanedbaná a zřídít nápravu nepůjde ze dne na den. Proto nejsem příliš zklamán ani zaskočen naším současným vývojem.

Máte pocit, že v případě, kdyby naší zemi hrozilo přímé vojenské ohrožení, budou dnešní mladí ochotni bránit vlast a třeba za ni položit život?

Když si vzpomenu na nadšení, které panovalo při mobilizaci v roce 1938, myslím, že atmosféra by byla hodně podobná. Ono se sice říká, že naši mladí cítí některé věci jinak, ale když dojde k silně vyhraněné historické události, která je důležitá pro další existenci národa, vidíte věci jinak. Věřím, že lidé by do toho šli stejně tak jako my tenkrát.

PAVEL CHAROUSEK (narozen 1964), volný novinář a fotograf působící výhradně na území Českého ráje.

Skokem přes Sprévu Eduard Nitsche

Bylo to v březnu 1946. Dřepěl jsem na novém hraničním kameni. Kolem dokola tma. U českého strážního domu bylo ticho. Připadalo mi, jako by tato pozdní hodina byla tou nejpoklidnější na celém světě. Uzoučká Spréva tady oddělovala Čechy od Saska. Do mého domovského města Georgswalde, které se teď jmenovalo Jiříkov, bylo co by kamenem dohodil. Jeho nové jméno mi matka, schována za houštím, před několika dny zavolala přes hranici. V žádném případě se prý nemám vracet domů. Nyní že tam bydlí Češi, kteří si přivlastnili klíč od do-

KALMANACH

2005/2006

1. ČÁST

movních dveří a kterým se musela hlásit každá návštěva. To jsem ve svých sedmnácti letech nemohl pochopit.

Ten domek patřil mým rodičům. Otec ho zdědil po svých rodičích. Pořád na něm něco dělal, protože byl zedník. Když byl nezaměstnaný, opatřil trochu domácího zvířectva. Nějakou tou korunkou přispěli také nájemníci. Bydlel u nás jeden Čech, kterému jsme říkali Bubi. Jmenoval se Josef Bláha a byl to klidný družný člověk. Hrával na foukací harmoniku a často si pro sebe broukal nějakou českou melodii. Jednou mu matka dala z máselnice hroudu másla. Stloukat máslo bylo za války vlastně zakázáno. Všechno podléhalo dodávkové povinnosti.

Když jsem 1946 přišel do Ebersbachu, dověděl jsem se, že v Jiříkově pochytili na ulici šestnáctileté a sedmnáctileté vrstevníky a odvezli je do vnitrozemí na nucené práce v zemědělství. Hrozná věc se rovněž děly v hotelu U Městského soudu. Proslýchalo se, že výkřiky byly někdy slyšet až naproti v Sasku.

Moji rodiče nebyli členy nacionálně socialistické partaje ani podobné organizace. Matka mého otce, kterou jsem ovšem nepoznal, byla dokonce Češka. Jmenovala se Anuška, rozená Vavrušková, a pocházela z Jičína. V případě mé matky to bylo podobné. Pocházela z Moravské Ostravy. Její rodné jméno bylo Szputa, protože její otec byl Polák. Ve třinácti letech přišla do Šluknovského výběžku. Pracovala jako pomocnice v domácnosti v hospodě U Severočeské dráhy, vzdálené jen několik metrů od hraničního kamene, na kterém jsem dřepěl.

Také tam byla všude tma. Samozřejmě jsem měl strach, ale nutkání navštívit svůj rodný dům bylo tak silné, že jsem všechny ostatní myšlenky potlačil. Jako ve válce jsem se plazil přes louku. Náš dům byl rovněž zahalen tmou. Už se schylovalo k desáté hodině. Opatrně jsem se ukázal v okně. Jen nezpůsobit žádný hluk, jinak bude se mnou zle. Matka byla úplně vyděšena, když mi otvírala okno. Otec seděl zkroušeně za stolem a matka tiše plakala. Petrolejka skrovně osvětlovala místnost. Rozhlížel jsem se kolem sebe. Stála tu stará železná kamna, kredenc, komoda. Také známý pach kuliček proti molům mě okamžitě ovanul.

„Všechno nám seberou...“, sklíčeně ze sebe vypravil otec.

Sužovaly ho obavy z toho, co se na ně hrnulo. Bylo pro mě nesmírně bolestné vidět, jak se rodiče trápí, když myslí na to, že o všechno přijdou. Matka pro mě vyhledala pár drobností a do pytlíku přidala několik krajíců chleba. Ze samého rozčilení na mě padla únava. Natáhl jsem se na staré kanape, které ještě pamatovalo Rakousko-Uhersko. Už jako dítě jsem na něm spával. Obvykle mi po boku ležela kočka a tiše předla. Zřejmě jsem na chvíli usnul, když se mnou matka zatřásla a řekla:

„Musíš zpátky. Už jsou čtyři hodiny.“

Opět došlo na slzy. Jako zloděj jsem se vykradl oknem z rodného domu. Teď ale svítily všechny pouliční lampy. Plížil jsem se pomalu zpátky podél zdí opuštěných domů. Každý krok po zmrzlé oranici způsoboval chřupavý zvuk. Najednou, byl jsem už v bezprostřední blízkosti saského friedens-

dorfského lesa, jsem za sebou zaslechl belhavé kroky. Čeští pohraničníci! prolétlo mi hlavou. Zůstal jsem stát jako solný sloup. Potom jsem se skrčil a zalehl do příkopu. Strachy jsem si počínal jako pštros – když nebudu nikoho vidět, nebude nikdo vidět ani mě. Za chvíli bylo opět ticho. Že by ten neznámý člověk byl na na stejné výpravě jako já?

V létě 1946 byli moji rodiče nakonec transportem přes sběrný tábor v Šluknově odsunuti. Odsunem se nazýval onen barský akt vyhnání, který ve skutečnosti odsunu nikterak neodpovídal. Ještě začátkem padesátých let jsem mohl náš domek vidět z ebersbašské výšiny. V arkýřovém okně mého pokojíku se zrcadlilo slunce. Ale potom zmizel s dalšími budovami z povrchu. Také někdejší lokál U Severočeské dráhy, kdysi oblíbená hospoda na konečné stanici železniční tratě Praha-Georgswalde, už neexistoval. Zůstalo po něm pusté místo. Na hromadu sutin zasadili stromky a do prostředí posadili Leninovu bustu. Na místě, kde kdysi stával můj rodný dům, stojí dnes psí bouda.

Přeložil
Luboš Příhoda

EDUARD NITSCHKE, narozen 1928 v Jiříkově (dříve Georgswalde), jako sedmnáctiletý německý voják koncem války dezertoval a zůstal v Ebersbachu, kde trvale žije. Je autorem knih V údolí mezi Zlodějskou ulicí a Správou (2000) a Po stopách lékaře Roberta Wankeho (2004). Vzpomínkovou črtu Skokem přes Správu napsal pro Kalmanach.

Malíř první nahoty: Amedeo Modigliani (12. 7. 1884–24. 1. 1920)

Následující materiál věnovaný Modiglianiho geniu vznikl na okraj rozsáhlého interview, které jsem s Janem Řezáčem, autorem první modiglianovské monografie v Čechách, vedl v průběhu loňského roku a které vyšlo knižně ve svazku Jan Řezáč: Deliria I (Concordia, Praha 2004). Z odbočky se časem vyloupl půlhodinový pořad, jenž odvysílal Český rozhlas 3 – Vltava v neděli 11. července 2004 ke 120. výročí malířova narození. Ale protože pomíjivost rozhlasových vln je nesrovnatelná s nadčasovostí tvorby Amedea Modiglianiho, rozhodli jsme se Dobré adrese poskytnout celý příspěvek – tedy průvodní slovo plus rozhovor s Janem Řezáčem – v textové podobě. Konečně: výročí narození Amedea Modiglianiho se slaví každý rok.

Malíř

Možná umělec

„Chová se jako rozmazlený spratek, ale není hloupý. Budeme muset vyčkat a uvidíme, co se v tom fešákově skrývá. Možná umělec?“ – matka Amedea Modiglianiho, Eugénie, si tato slova zapsala do svého deníku, když bylo jejímu čtvrtému a nejmladšímu dítěti jedenáct. Za dalších jedenáct let, v roce 1906, se Modigliani přestěhoval z italských Benátek, kde studoval malbu, do Paříže – tehdejšího centra moderního malířství a poezie, aby zde přijal lekce fauvismu, expresionismu a kubismu a na čas úplně propadl sochařství. A za dalších jedenáct let, v roce 1917, vprostřed světového válečného konfliktu, Modigliani maluje ženské portréty a akty, které svojí renesanční krásou natrvalo vstoupily do galerií a muzeí po celém světě.

Na zatím poslední velkou evropskou retrospektivu Amedea Modiglianiho, která se před třemi roky konala v pařížském Musée du Luxembourg, se stály několikahodinové fronty. Ale je to víc zájem o umělcovo tělo – tedy život, nebo o umělcovu duši – dílo? Ta polarita, otázka, kterou do moderního umění vnesl v polovině 19. století Baudelaire, je u Modiglianiho aktuálnější, zdá se, víc než u kohokoliv jiného: Od mládí neduživý, častokrát těžce nemocný, vyhublý, ale ve tváři neobyčejně krásný muž, přítel Picassa a Maxe Jacoba, člověk, který po příchodu do Paříže k sobě připoutal legendu o romantickém bohémovi, jenž celé dny a noci nevychází z náručí krásných žen, červeného vína a hašiše, ale materiálně strádá,

jeho dílo se příliš necení a on ve svých nedožitých šestatřiceti letech předčasně umírá na tuberkulózu – to je Amedeo Modigliani? Anebo je to malíř, kreslíř a sochař formálně neobyčejně uvolněných a přirozeně elegantních postav a tváří, portrétů, ve kterých dominují červec, modř a žluť, obrazů, z nichž k divákovi stoupají vnitřní klid a vyrovnanost – tolik vzdálené dramatickým a agresivním gestům avantgardy, v jejímž čase Modigliani tvořil?

Absolutní vizitka

Někdejší šéfredaktor Státního nakladatelství krásné literatury, hudby a umění (SNK-LHU), později Odeonu, Jan Řezáč (1921), autor první české monografie věnované Modiglianimu, odpovídá takto: „Nakonec, jak nás historie nepřestává poučovat, nade všemi nejrůznějšími způsoby života umělců triumfuje hodnota zanechaného díla. To je nepochybně i úděl obrazů Modiglianiho. Legenda o jeho absolutním bohémství má podle mého názoru četné, anebo alespoň některé trhliny, které byly příčinou, že nepodleh nadvládě picassovského kubismu a tvárný a koloristický vliv benátského a florentského malířství, vliv jeho starších učitelů, se z jeho prací nikdy úplně nevytratil. Celoživotní vliv jeho literárně aktivní matky ho nakonec přivedl i k jediné opravdové lásce. Všechny ostatní výstřelky, o nichž bývá v případě Modiglianiho řeč, patřily tehdy k obyčejnému životu umělců na Montmartre a Montparnasse. Nadčasovost

jeho tvorby spočívá v tom, když to řeknu velice lidově, že jeho obraz okamžitě poznáte, všimnete si ho v jakémkoliv galerijním seskupení, a pocítíte vzrušení.

Když listujeme katalogem celého díla Modiglianiho z roku 1970, nacházíme tu v souhrnu 337 čísel, z toho asi čtyřicet ženských aktů, čtyři krajiny a zbytek samé portréty. Nadto ještě čtyřicet sochařských projevů. Portréty přecházejí od realismu až k modiglianovsky obezřetně chápané deformaci náznakového kubismu. Barevnost je typicky a vždycky modiglianovská. Akty žen zahaloval do závoje své poezie, mimořádnou pozornost věnoval portrétům přátel, jako byli Picasso, Soutine, Kisling nebo Zborowski. Myslím, že je chtěl udivit svým mistrovstvím jako svého času Arthur Rimbaud svým Opilým korábem, který poslal jako svoji absolutní vizitku do Paříže.“

Do Modiglianiho života a díla, vlastně do celého jeho vrcholného období, těch pěti let 1915–1919, zasáhla první světová válka. Není to paradoxní, že v čase takového konfliktu, ve kterém umíraly miliony lidí a který také Modiglianiho na jaře 1918 donutil opustit před postupující německou frontou Paříž, on maloval smyslné akty?

Bylo to jinak. Je třeba připomenout, že Modigliani se na počátku války přihlásil jako stovky dalších cizinců žijících v Paříži dobrovolně do armády. Pro svůj zdravotní stav ale nenarukoval. Tvůrčí období 1915–1919, kdy vznikla vrcholná Modiglianiho díla, trávil částečně na jihu Francie. O klidnější čas jeho

první nahoty

Malíř

první nahoty

života se obětavě staral přítel, polský básník a chudý obchodník s obrazy Leopold Zborowski. A tehdy se nejvíc projevují trhliny v legendě o Modiglianiho bohémském způsobu života: Žil s mladičkou Jeanne Hébuterovou, která byla malířkou a která mu konečně zosobnila lásku – narodila se jim dcera. Celkem vytvořil šestnáct portrétů Jeanne. Jeho akty jsou okouzující barevně, jak říkali tehdejší první návštěvníci, jsou zhaleny neskonalou něhou, jako kdyby šlo o první spatření nahoty u první lásky. A přitom působí hříšně, říkalo se.

První samostatné výstavy se Modigliani dočkal v Paříži až v prosinci 1917, tedy dva roky před svou smrtí, první retrospektivu mu přátelé zorganizovali po smrti. Kdy se Modigliani dostal poprvé do Čech?

Do povědomí českých milovníků umění se dostal už v roce 1922 zásluhou sborníku Devětsil, který otiskl jednu z prvních reprodukcí. Potom se v revue Život objevila další. S originály byla potíž. Jen z doslechu vím o jedné kresbě, kterou doktoru Edvardu Be-

nešovi daroval jeho přítel, bratr Modiglianiho Emanuele, který byl také politikem. V české soukromé sbírce se kdysi nacházel portrét Mladá žena, datovaný rokem 1917 – ten jsme vydali mezi mnoha stovkami jiných uměleckých reprodukcí v roce 1958 v nákladu 2400 výtisků v SNKLHU.

A co vás osobně k Modiglianimu přivedlo a přimělo vás napsat monografii, v Čechách první svého druhu? V jakém roce vyšla?

Zásluhou Otty Mizery, básníka a malíře, jsem se v roce 1943 spřátelil i s Otou Janečkem – oba měli ateliéry v Bubenské ulici číslo 39 v Praze. Všichni vykladači Janečkovy tvorby se shodují v tom, že v té době kreslil a maloval pod absolutním vlivem Amedea Modiglianiho. U něho jsem tehdy narazil na první stopy. Potom, v roce 1957, jsem v Paříži konečně uviděl první originály a propukl u mě naplno modiglianovský kult. Začal jsem shánět všechny publikace o něm. Právě tehdy vyšla klíčová knížka, kterou napsal malířův přítel André Salmon, sám aktivní účastník epochy, v níž vládla pařížská škola. V roce 1957 jsme ve Světové literatuře otiskli šest reprodukcí a jednu další jsme dokonce použili na obálku čísla. Mohu ještě dodat, že táž revue zveřejnila nádhernou vzpomínku Anny Achmatovové, jež se s Modiglianem poznala v roce 1911. A v roce 1960 vydalo Nakladatelství československých výtvarných umělců ve skromné edici Nové prameny, což byla přímá následovnice zasloužilé knihovny SVU Mánes, moji nejskromnější monografii Amedea Modiglianiho.

Připravil
Radim Kopáč

Z literárního archivu

ČÍSLO 3, 1. března 1909, ROČ. IX.

Není nic staršího než včerejší noviny. Tuto otřepanou frází se v našem literárním archivu pokoušíme trochu rozrušit. Třeba i ve stoletých novinách a časopisech najdeme něco živého. Sáhli jsme tedy po Vydrových besedách. Vlastně to byl firemní časopis, jaký dnes mají velké korporace; měsíčník Vydrovy továrny, který na svou dobu velmi úspěšně a hlavně genderově rovnoprávně redigovala Miloslava Sísová. Vydra – obchod poživatinami. Vydrova káva – chutná skvěle! A Vydra k tomu všemu ještě přidával měsíčník plný hádanek, povídek, říkadel, anekdot, právního, lékařského i chemického rádce, listárnu, dětský koutek a tabuli cti, kam vyvěšoval jména svých mecenášů a podporovatelů. Bylo to, jako by dnes třeba Albert, Billa nebo Tesco vydávaly časopis, kde by nepropagovaly ani tak své zboží, ale k příjemnému nákupu by vám ještě přidaly kvíz a povídku od Petra Šabacha či Magdaleny Wagnerové. Nepřidají. A tak vám my posíláme další z povídek z Vydrových besed. Dnes povídka s věnováním, kdo ví, za co si ji pan official zasloužil...

„Dobrou noc...“

J. Houska–Počátecký

(věnováno p. J. O. Turnerovi, pošt. officialu v Praze)

Byla tichá noc. Na vízce kostelníka Slověnického odbíjely hodiny právě dvanáctou. Od hostince U české koruny pohybovaly se za svitu měsíce a světélkujících hvězd tři temné stíny. Byl to farář, řídící učitel a soused Vachulka. Ten došel ostatních na návsi.

Napřed ubíral se farář, posledním byl Vachulka. Tento opožďoval se za oběma těžkou chůzí. Ztratil v hostinci U Cibulků těžiště svého vypaseného těla. Kymácel se proto za ostatními a polozavřené oči chvílemi pozdvíhal ku blízkému statku, jehož okna byla osvětlena mdlým plaménkem kahance.

Tu jakoby ze země vyrostla, objevila se v okně statku lidská postava. Ukázala se a hned zmizela. Vachulka ji poznal. Byla to jeho drahá polovice. Hned se proto vzpřimil a sňav s hlavy klobouk, podával faráři a učiteli na rozloučenou pravici.

„Dobrou noc, jemnostpane! Dobrou noc, pane řídící!“

„Dobrou noc, Vachulko!“ – „Dobrou noc!“ děkovali jmenovanému oba páni a kráčeli dále ku svým domácím krbům.

Vachulka znepokojen zjevem své manželky stanul u vrat domu a počal tiše naslouchati. Větril domácí rodinnou bouři. Ale tato proti nadání jeho obydlí dnes minula.

„Že už jdeš!“ vítálat ho proti očekávání vlídně žena.

„Vždyť jemnostpán s panem řídícím taky teprve jdou...“ počal se omlouvatí starý hříšník.

„Vždyť to je tvoje štěstí! Já jsem slyšela, že jim dáváš dobrou noc. Jináč bys věděl!“ navazovala Vachulková, jež měla za to, že její muž dlel dnes ve společnosti místních pohlavárů.

Vachulka vyjasnil zarudlou tvář a z hluboka si oddechl. Uloživ pak zmořenou schránku duše na lože, děkoval ještě pod měkkou peřinou svým záchrancům, kteří ho vyprostili z dnešní nemilé situace. – –

Minulo čtrnácte dní.

S přimhouřenýma očima šoural se zase o půlnoci s obtěžkanou hlavou Vachulka ku své usedlosti, kdež však jeho manželka dosud „Usedlou“ dnes nebyla. Vyhlížela muže z okna. Ale pro tmu tentokrát postavy jeho neznamenala.

„Dobrou noc, jemnostpane! Dobrou noc, pane řídící!“ doznělo jí pouze z venku k uchu.

„Já ti dám, dobrou noc, jemnostpane – dobrou noc, pane řídící, jen počkej!“

„Dobrou noc, jemnostpane! Dobrou noc, pane řídící!“ Opakoval ještě hlasitěji Vachulka a odkašlav si, belhal se k domovu.

„I ty jeden marnotratníku, ty ochlasto, ty trhane“ ...vybírala z lexikonu svých přezdivek rozkacená žena, sotva Vachulka překročil práh jizby. „Teď se chodí domů?“

„Nu, nu,“ spustil muž kurážně. „Vždyť jemnostpán a pan řídící tady teprve jdou...“

„Kdo že jde?“

„Nu, jemnostpán a pan řídící.“

„I ty lháři!“ osopila se Vachulková. „Vždyť jemnostpán je dnes v Štěpánovicích na pouti a pan řídící jel do Prahy na výstavu!“

„Na pouti... v Praze na výstavě...“ počal koktati manžel, jemuž krůpěje horkého potu vyvstaly v obličejí, a rychle se svléknuv, vklouzl do postele. Ani hlavy z peřin nevystrčil.

Vachulková nebyla ještě se svým lamenem v polovici, když muž chrápal již spánkem kajících.

Ve snu zjevovaly se mu postavy některých ochránců, faráře, jehož zřel s hodujícími ve Štěpánovicích, a učitele, jedoucího dolů po toboganu.

Ale raději by byl viděl na toboganu svou drahou polovici sjet až do podsvětí.

Připravil
Martin Groman

„Na pouti... v Praze na výstavě...“ počal koktati manžel, jemuž krůpěje horkého potu vyvstaly v obličejí, a rychle se svléknuv, vklouzl do postele.

Svodka Velkého Čtenáře

Nemám příliš rád berličku bez komentáře. Ale někdy jsou výroky VIPů opravdu bez komentáře. Vybráno z Magazínu DNES, 15. 9. 2005.

Ony mě ženy dost milovaly. Letos mi ale bylo osmapadesát, a když jsem před časem mluvil ve Státní opeře s Alainem Delonem, tak to už taky nebyl žádný fešák. (Vítězslav Jandák)

Na vysoké jsem už tři roky, pořád v prvním ročníku. Několikrát jsem studium přerušila kvůli zpívání. Hrozně mě to baví, pevně věřím, že dostuduju. (Tereza Černochová)

Bez komentáře!

Jestli se chcete protáhnout do málokdy otevřených vrátek politického marketingu, máte možnost v Reflexu (36/2005). Zpovídaným šamanem těchto hrátek je Petros Michopoulos, který vedl volební kampaň sociální demokracie v letech 1996 a 1998. Jen tak, abyste věděli, o čem je řeč:

Otázka: Ve vaší branži se používá pojem „odstínit“ něco, což znamená neutralizovat aféru. Jak se vám dařilo „odstiňovat“ Bamberg?

Odpověď: Něco takového se odstínit nedalo. Podle mého názoru tam bylo několik klíčových věcí. Za prvé se to celé nedalo nikomu vysvětlit. Za druhé, nikdo přesně nevěděl, co se v Bambergu stalo, a všichni si mysleli, že Zeman je padouch, muž v černém. Tentokrát jsem prosazoval postup, že celá aféra se nedá vysvětlit, a když se o to budete snažit, lidé to stejně nepochopí. Říkal jsem, že jedinou cestou z toho je zamotat všechno, aby nikdo nevěděl, o co tam vlastně šlo. Když jim zamotáme šišku, nebudou vidět, kdo je ve skutečnosti „muž v černém“, a celá kampaň splní svůj účel.

Je třeba zamotat šišky, o nic jiného nejde.

Znovu Reflex. V tomhle případě za to až tak nemůže, protože to je současný trend. Podobně jako se v televizi přerušuje vysílání filmů a čas se vycpává reklamou, tak se i ve větších textech v novinách a hlavně v časopisech třeba doprostřed stránky umístí inzerát. Ten je samozřejmě zadáván v nějakém čase a je přesně určeno, kdy vyjde. Editor většinou neví, co bude obsahem inzerátu. Z toho pak vznikají buď veselé, nebo i smutné souvislosti. V čísle 39 vyšel v pravidelné rubrice Causa článek o Simonu Wiesenthalovi – na jedné straně jsou pak fotografie Josefa Mengeleho, dozorkyně Hermíny Braunsteinerové nebo Franze Stangla, velitele vyhlazovacích táborů Sobibór a Treblinka, na druhé reklama distribuční firmy UPS s nápisem: Posílejte do více míst V EVROPĚ DO POLEDNE následujícího dne. Možná, kdyby UPS fungovalo před cca 65 lety, využívalo by je Německo při svých zasilatelských službách v židovské věci (bez zpáteční adresy). Nebo jsem zbytečně úzkoprsý?

Potěšil mě nový styl navráceného moderátora Václava Moravce, který to zkouší znovu každou neděli ve 12.00 na programu ČT 1 v pořadu Otázky Václava Moravce. Začal si hrát s brýlemi. Co hrát. Čarovat! Pochopil, jak jsou tyhle gestické samohrátky důležité. To už věděl Vladimír Železný, že práce s výrobkem optika přináší ovoce - teď sedí v Bruselu! Jakých časových norem při sundávání a nandávání brýlí dosahuje, o tom agentury mlčí.

Taky čtete inzeráty? Hledáte v nich něco a nevíte co? Co kdyby náhodou. A pořád nic. Ale zato o nich máte přehled. Téměř obden se objevují inzeráty v položce Koupím od několika překupníků. Stačí nepozornost přepisovačky v administraci novin nebo neznalost zadavatele, aby byla uměle vytvořena užitná hodnota někoho neexistujícího. Dlouhou dobu se např. v MF Dnes otáčí poptávka: Tmej: Abeceda duševního prázdna, 1945, až 4.000,-, Mucha: Ilséa, až 20 000,-/.../ dále knihy od Drtikol, Sudek, Funke, Hák, Mucha, Váchal, Teife, Štyrský... A helejte se, kterej je to tendlecten Tejfe, neni on nákej přespolní? Ještě že my, milovníci klávesnice, víme, že „f“ je hned vedle „g“.

Jakub Šofar

Občas si všimnu, kdo v novinách píše. V těch Lidových občas Michal Pavlata. Je to taková ta občanská žurnalistika. Vyjevovat věci. Nebo se připomenout. Zmíněný nejenže píše (nevím jak často) tamní rubriku Úhel pohledu, ale taky pak reaguje v dopisech (Dopisy redakci). Naposledy o novém ministru kultury. On jest také hěrcem. Hěrec jest od slova hercna, což znamená srdce. To je úvod. Ve stati se jedná o tom, že jsem navštívil, v rámci kulturního vakua, Činoherní klub a zhlédl zde kus Luigiho Chiarelliho Maska a tvář. V hlavních rolích Chýlková, Vetchý a Nárožný, též zmíněný Pavlata. Mohl jsem na něm oči nechat - on píše tak, jak hraje, nebo možná hraje tak, jak píše. I kdyby tam vystupovali zcela neznámí aktéři, a já věděl, že jeden mezi nimi je Pavlata, tak bych uhodl, který to je. Závěrem konstatuji, že je to na jednu stranu dobře a na jednu stranu špatně. Ale co platí, když dnes chce člověk - divák - já zůstat ne-stranný?

Potěšil mě nový styl
navráceného moderátora
Václava Moravce, který to
zkouší znovu každou
neděli ve 12.00 na
programu ČT 1 v pořadu
Otázky Václava Moravce.
Začal si hrát s brýlemi.
Co hrát. Čarovat!
Pochopil, jak jsou tyhle
gestické samohrátky
důležité. To už věděl
Vladimír Železný, že
práce s výrobkem optika
přináší ovoce...

Strž (velký recenzní prostředek)

Celoplošné dásně

Další devatenáctikorunovky z Levných knih. CD *Marie O'Brien Raglan Road* bych normálně nazval „chmatem úplně mimo“, ale za ty peníze jde o výchovnou lekci. Poprvé slyším irskou hudbu v tom nešťastném country-popovém rytmu, jak ji u nás hrají Věra Martinová a spol. Skladby jsou zde všechny v jednom kabátku z líbivé, kolovrátkové hudby, která neurazí, ale po několika shodných skladbách nasere. Promiňte mi to slovo, ale chci být maximálně konkrétní. Jsou to festivalovky ve stylu Zlatého slavíka, abychom si rozuměli. Tím netvrdím, že to někomu v rádiu nemůže pomáhat, aby neusnul (nebo nezesnul...).

Za stejných 19 korun je album *New Age Band* (výběr vydaný na italské značce Gruppo futura) naprosto jiná krevní skupina. Skladby z let 1994–1997 od kapel či interpretů jako Gong, Soft Machine nebo Stele Hillman v sobě skrývají nejen "kosmosound" new age, ale i ambient, postupy ze všech výhonků techno scény i trochu džezíku. Opět platí: za 300 korun by to byl průšvih, ale za 50 už zajímavý dokument k rozšíření obzorů. Itálie je vůbec nepoznaná krajina – nejen z hlediska interpretů, ale hlavně vydavatelských aktivit. Škoda, že

booklet je příliš skoupý na další informace – ale těch 14 kousků je poslouchatelných, to určitě...

Na shodné značce za shodný peníz *Electronic Watercolours*. 10 skladeb, daleko více newageovských než výše zmiňovaný titul. Ze jmen znám pouze *H. J. Roedelius* a *Mika Rowlanda*, což je pro mě typický představitel sférických, táhlých tónů, které mají uvolňovat a působit pozitivně na psychiku lidské duše. U mě je výsledek opačný. Nicméně jako ukázka je to za ty peníze výmluvný důkaz, že tudy cesta nevede. Ale to říkám samozřejmě pouze za sebe...

Další devatenáctikorunovka – skupina *Motor City Rockers*, album s názvem *Rollin's Tumblin*. CD z r. 1995 je odskokem zpěváka, foukačích harmonikáře a bubeníka *Jimmy Marinose*, který působil v detroitské skupině *The Romantics* (zal. 1977, hrající klasický power rock). Spousta pěkného, i když klasického bigbeatu, jehož autorem je většinou Marinos. Hudba, jež si na nic nehraje a jasně se hlásí ke stounovským kořenům. Mezi 11 skladbami je i Hookerova Boom boom. Pohodička.

Tentokrát za 29 Kč – *Sadistic Mika Band* – na jednom cd první dvě alba japonské skupiny *Sadistic Mika Band* (1973) a *Black*

Nalákala mne účast Iana Andersona a Tonyho Levina. Kapela bratrů Gardnerů, pojmenovaná po portugalském objeviteli, je počítána k progresivnímu rocku a od r. 1991 vydala 6 alb. *The Great Goodnight* je název 13písničkového cyklu věnovaného jejich otci Jacku Elroyovi Gardnerovi, který zahynul v květnu 1966 ve Vietnamu (jinde se píše, že jde o jejich bratra).

Ship (1975). Firma See For Miles Records opět zabodovala (a už vůbec nemá smysl zkoumat, jakým podivným osudem se část nákladu objevila v Levných knihách). Vybaveno poměrně vypovídajícím bookletem (včetně původních obálek), kde se dozvíte o bratrech Katohových a jejich spoluhráčích to podstatné. Kazuhiko Katoh založil v r. 1965 kapelu Folk Crusaders, po bouřlivých letech pak stál u zrodu skupiny, která je snad nejznámější z těch japonských zakladatelských. Zatímco na první desce jsou jasné vlivy všeho možného z britské scény (od Beatles až po glamrock), druhá deska je jasnou odpovědí na sound Pink Floyd (poslechněte si třeba skladby *Black Ship* nebo *Yoroshiku Dozo*). Po odchodu Katohů působila potě skupina pod názvem *The Sadistic*. Většina členů se pak věnovala dalším projektům. Při poslechu je zajímavé, že japonština zní jako maďarština, a tak to vše trochu připomíná maďarské kapely, co se u nás poslouchaly v 80. letech jako odpověď na dietní bigbítu u nás doma.

Tak název *Dark Carnival* vám nic neříká? Já na tom byl stejně, než jsem tuhle devatenáctikorunovku otočil a v bookletu se dočetl, že ji mají na svědomí bratři Ashetonové. Pak byl jsem doma. Jsou to především *The Stooges* s tím šíleným Iggy Popem. Ron Asheton hrál na basu, ale má toho na triku daleko více, spolupracoval i s *New Order Destroy* nebo *All Monsters*, jeho skladby hráli *Damned* nebo *Richard Hell and Voivods*. *Dark Carnival* je jeho projekt, v němž hrají lidé z detroitského okruhu (a Detroit se s muzikou nikdy moc nepáral). Zajímavé je, že CD *Greatest Show in Detroit* vyšlo ve Francii v r. 1991, přitom chytré knihy uvádějí jen jejich CD *Last Great Ride* z r. 1997. Ale cesty jsou nevyzpytatelné. Zpívá zde zpěvačka jménem Niagara, které se také postarala o cover bookletu. Muzička je takový indie rock, prostě tři-dva-jedna-pal. Z 13 skladeb je pod částí

podepsán i zmiňovaný Pop, ale i třeba Lee Hazelwood. Díky Ashetonovi jsme našel odkaz i na výběr *Motor City's Burnin. Vol. 1*, což je „průlet“ detroitskou scénou – a to by mě hodně zajímalo. Nedávno jsem psal o výběru Wayneho Kramera (ten je tu ostatně taky), tak mám co hledat (je tu 15 skladeb počínaje *MC5* a konče třeba *Ramrods*, *Mutants* nebo *Motor Dolls*). Pořád jedeme v cedččkách levnějších než pivo... Jak dekadentní...

Tak nakonec zpět na Národní. Za 180 Kč *Magellan, Hundred Year Flood*. Nalákala mne účast Iana Andersona a Tonyho Levina. Kapela bratrů Gardnerů, pojmenovaná po portugalském objeviteli, je počítána k progresivnímu rocku a od r. 1991 vydala 6 alb. *The Great Goodnight* je název 13písničkového cyklu věnovaného jejich otci Jacku Elroyovi Gardnerovi, který zahynul v květnu 1966 ve Vietnamu (jinde se píše, že jde o jejich bratra). Andersonova flétna zní v instrumentálce *Family Jewels* (kapela má Tully ráda, nahrála dvě jejich skladby na jedno tributní album). Ale abych řekl pravdu – asi jsem zrovna neměl moc dobře vyladěné uši...

Jakub Šofar

Einstein a jeho svět

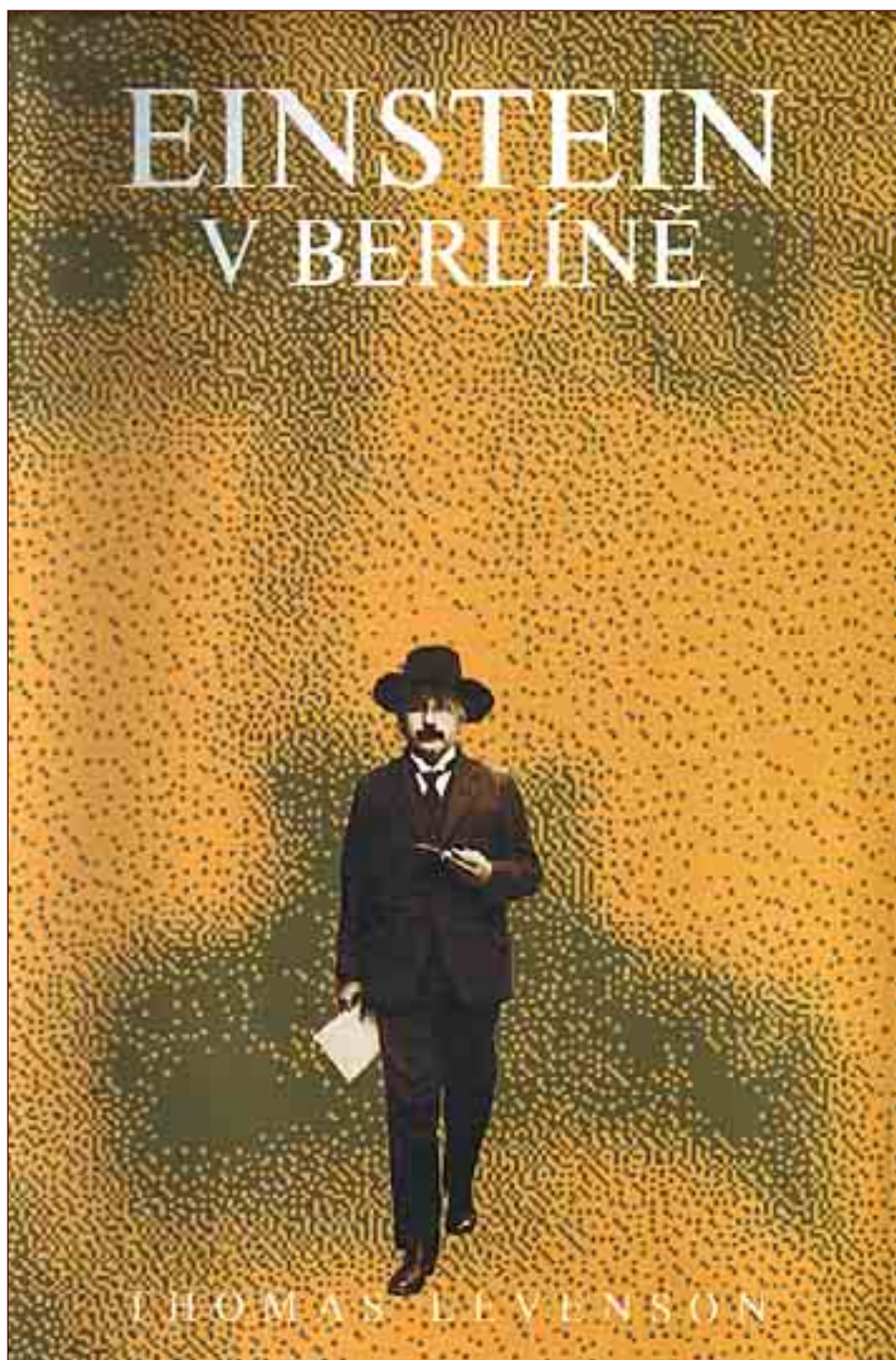
Levenson skvěle líčí Berlín a Evropu
zahleděné samy do sebe

Starý Řím bývá líčen jako dravější a mentálně omezenější bratr kultivovaného leč sebestředného a upadajícího Řeka. Václav Bělohradský kdysi kdesi právě k této polaritě přirovnal současnou Evropu a Ameriku. Na jedné straně expandující Amerika a na druhé, za mořem, dýchavičná Evropa upoutaná na svou kulturní výlučnost. Pravda, tento model po září 2001 mírně naprasknul a těžko dnes říci, zda expandující kultura je na západě nebo na východě, na severu nebo na jihu; kdo tady útočí a kdo se brání. Pravda ale také je, že Bělohradského hříčka sedí na Evropu a Ameriku dvacátého století. Sice to ještě byla Evropa, kdo určoval hlavní dějinné události, ovšem už to byly spíš propadáky světových válek, holocaustu, národnostních, náboženských i intelektuálních pogromů a totalitních režimů. Amerika převzala střed civilizace, stala se pro svou etapu nositelkou jejího vývoje.

A právě v tomto rozkročení světů se – schematicky řečeno – ocitl za svého života Albert Einstein. Před sto lety, ve svém roce zázraků, upoutal Evropu i svět svými objevy a teoriemi; Berlínská univerzita jej o pár let později vytáhla ze švýcarského, potažmo pražského maloměstského prostředí. Uběhlo sotva dalších pár let a Einsteinovi se Berlín, dávno už ne velmocenské velkoměsto největší evropské říše, změnil po nohama. Slavného fyzika konečně přitáhla Amerika, mocenský i ekonomický střed tehdejšího světa – i když pochroumaný hospodářskou krizí. Ovšem tento vývoj aktivovala spíš odstředivost Evropy, zvláště nacistického Německa, než magnetismus Ameriky.

Thomas Levenson poutavě a čtivě (ve výborném českém překladu Luboše Droždě a Martina Jaroše) charakterizuje nejen Einsteina jako takového, nevypráví čistě jeho biografii. V jeho záběru je skutečně Einstein a Berlín, jak slibuje titul, či spíše ještě víc – Einstein a jeho tehdejší svět; intelektuální a názorové klima, ve kterém se ocitl. Nikoli, ve kterém vyrostl, které by jej formovalo a ovlivňovalo, ale šlo (podle Levensonova vyprávění soudě) o stav jakéhosi zapouzdřeného individua v mase dobových společenských tlaků a jejich iniciátorů i obětí s různou mírou ochoty k podlehnutí.

Levenson svého Einsteina přitom nijak neglorifikuje, ukazuje leckteré jeho stinné stránky, například jeho známou neschopnost běžných lidských vazeb a citlivé sociální interakce. Zvláště silně působí líčení jeho rozchodu s první ženou Milevou. Jako příklad za

Jako příklad za všechny aspoň jedna z podmínek, které si Einstein kladl, pokud by měl se svou ženou dál žít pod jednou střechou: „Musí opustit mou kancelář nebo ložnici okamžitě a bez protestu, jakmile o to bude požádána.“

všechny aspoň jedna z podmínek, které si Einstein kladl, pokud by měl se svou ženou dál žít pod jednou střechou: „Musí opustit mou kancelář nebo ložnici okamžitě a bez protestu, jakmile o to bude požádána.“

Uprostřed Berlína

Už na počátku svých berlínských let, na prahu první světové války, však musel Einstein – totálně utopený ve svých intelektuálních modelech, ve svých fyzikálních hrách a teoriích – sledovat jiné, pro něho i pro budoucnost důležitější znamení světa, ve kterém žil. V doslova intimní blízkosti viděl, jak jeho i velmi erudovaní a vážení kolegové, postavy, za kterými se vlastně do Berlína vydal, podléhají mámení síly a moci. Vždyť i Thomas Mann tehdy psal, že válka přinesla „očistění, osvobození a nesmírnou naději“.

Levensonova práce nabízí mnoho motivů ke srovnávání, motivuje k úvaze, jaká kniha a o kom z českých dějin by musela vzniknout, aby v našem prostředí, v našem dvacátém století ukázala jedince, který přes silnou charakterovou a osobnostní slabost – sám více objekt než subjekt dějin (kromě dějin myšlení) – dovedl ignorovat politické plotichy své doby a hledat přes ně budoucnost doslova globální.

Pokud byl totiž Einstein zahleděn sám do sebe, hleděl přes sebe do budoucna, jeho zrak přes Já, které ubíjelo všechna další já kolem sebe, sledoval vývoj světa jako technické a humanistické společnosti. Vedle něj, kolem něj zatím existoval Berlín, Německo a Evropa, která, zahleděna do sebe, hleděla vlastně zpátky a do zmaru.

Martin Groman

Thomas Levenson: Einstein v Berlíně. Přeložili Luboš Drožd' a Martin Jaroš. Vydal Práh, Praha 2004. Vydání první, 415 stran.

Liška ryšavá vydala počet

A nakonec – proč ne. Každý, kdo má potřebu za sebou zanechávat stopu a komentovat přítomnost (Jan Rejžek se o to kromě klasických polemických článků či nekrologů snažil od poloviny 80. let postupně ve Zpravodaji Jonáš klubu, Kmenu, Scéně, Prostoru, Lidové demokracii, Českém deník/týdeníku a Metru), tak může učinit. U Rejžka to vydalo na skoro 600 stránek a pro podobně postižené, jako je on (nikdo jiný by si tu knihu nepořídil), je to hodně zajímavé čtení. Určitě si tím připomenete spoustu dějů, jmen a souvislostí, které jste už dávno zapomněli (kdysi byla vydána kniha editora Respektu Ivana Lampera, jenž pravidelně píše na poslední stranu týdeníku koláž z důležitých i nedůležitých událostí v jedné větě; mám ji vedle encyklopedií, není to ani literatura faktu, ale souběžné dějiny našeho světa).

V tom obrovském počtu textů, chronologicky seřazených, samozřejmě postupně začnete objevovat systémy Rejžkova myšlení, jeho libůstky, „slovíčka“, fráze. Někdy je to až trapné, ale on si to nejspíše uvědomuje (tu nemoc má každý z nás) a je natolik férový, jak říká jeden prezident, že články pro knižní podobu nijak neupravoval a tím svůj obraz nedefinoval, jak by zase řekl nějaký pisatel používající celostní pohled. Jde samozřejmě nejen o stylistickou a lexikální výbavu, ale i o jakýsi filosofický (promiňte mi ten protimluv) koncept. Dobré-špatné hraje spolu ligový zápis a Rejžek je sudí, který nadřazuje dobru. Když jde pouze o lidi, přiznejme mu schopnost občasné opravdové vyrovnanosti, jeden týden jednoho zahrne, aby ho obtýden pochválil. Pak je tu i jeho pověstný smysl pro humor, který se mívá s většinou této populace. Je to taková ta novinářská hra na legračnost, ale směje se jí většinou jen autor.

Na konci knihy je obrovitánský Rejstřík, v němž jsou zachyceni všichni zmínění. Pěkná společnost. A předsedají jí především naši drazí politici. Někdy je to trochu (hodně) na škodu, protože Rejžkovo psaní se v těchto deníčcích od kultury stále více přechyluje na stranu politiky – což je někdy k nevydržení, protože to všichni víme, že by se něco nemělo, ale neustálým opakováním toho, že by se to nemělo, to nevyřešíme.

Když autor píše o kultuře (a nejen o hudbě či pop-music, jak by se dalo čekat), činí to samozřejmě s příjemným odstupem. Projevuje sice svoji opravovací mánii (jak se píšou jména, kdo je už mrtvý nebo ještě není... tady se hodně přibližuje slavnému statistikovi Jaromíru Slomkovi; ale jsou věci, které je zbytečné vykládat, protože to nemá žádný smysl), ovšem pak kritizuje či velebí činnost jednotlivých pracovníků kulturních rubrik, vysvětluje proč, a hlavně srovnává své názory s cizími, staví své zážitky proti jiným; to je dnes neobvyčejně klopotná dřina, a přitom věc potřebná.

Pokud někdo z těchto několika odstavců nepochopil můj verdikt, pak samozřejmě ANO, Rejžek patří do knihovny každého intelektuála, stejně jako tam patřila kdysi modrá knížka. Rejžek je stále ještě čtivější než pokusy mnoha literátů, kteří se domnívají, že konec světa se blíží a že co je napsáno, to se počítá do jakési účetní knihy Vesmírna.

Když jsem knihu dostatečně pochválil, tak něco k zamyšlení, abych udržel balanc.

Nemá smysl komentovat doslov Vladimíra Justa, který si na tom všem přihřívá polívku, včetně reklamy na svou knihu o frázech. Proč by neměl kamarád kamarádovi pomoci, chce se říct..., ale proč by taky měl? Psát k novinovým článkům jiný doslov než ediční poznámku nemá smysl (pokud nejsou ty noviny staré 50 let).

K prudivé diskuzi by mohlo dojít při hodnocení snad nejdůležitějšího Rejžkova tématu. Na jedné straně jasná hranice mezi těmi, kteří podepsali smlouvu s ďáblem (KSČ a StB), a těmi ostatními; na druhé straně - několik jeho přátel bylo ve straně, ale ti mu nevadí. Ty má prověřené. Ostatní jsou ve špatném stádu - i ti, které nezná a kteří lidsky, navzdory svému prohřešku, mohou být slušnější než jiní, kteří smlouvu nepodepsali. Cibulkův seznam neobsahuje jména spolupracovníků, ale signatářů, což je zásadní rozdíl. Dá se z toho nějak slušně vybruslit? Jedině snad tak, že každý se bude starat o svého komunistu a svého estébáka, tzn. o ty, kteří nějakým negativním způsobem protli jeho cestu. Pokud se budu starat o každého ksindla, pak dopadnu jako Petr Cibulka. Vážím si ho za minulé, ale na opuštěném ostrově bych s ním nestrávil ani minutu. Buď jsou pro mě všichni komunisti špatní, včetně Bohumila Hrabala i Jiřího Koláře, anebo musím přece jen rozlišovat; to Rejžkovi moc nejde (a on to hlavně nechce).

Že možná padne sám do pastí, kterou líčí na jiné, naznačují reakce některých mladších revolucionářů, pro které je Rejžek ve stejné partě jako Sýsové a Peterkové. Vydával jsi za rudochů? Byl jsi redaktorem komunistických krajských novin? Byl jsi v oficiálním slovníku českých spisovatelů? Marš do díry! Revoluce požírá svoje děti.

Poslední punkt. V kraji je zvykem pašovat sportovní (fotbalové) aktuality do textů ostatní novinařiny. Rejžek je slávista a jako mnoho jiných žurnalistů či kritiků se domnívá, že sport je umění a že se to sluší. Je to u nás taková tradice. Ale je to špatná tradice.

Jasoň Drsoň

PS: V deníku Metro, který asi nejspíše vydání Rejžkovy knihy nějakým způsobem dotoval, se na ni občas objeví reklama. Píše se v ní, že Rejžek je „pro mnohé až příliš nemilosrdný kritik umělecké prostřednosti“. Nevím teda, co to znamená. Bojím se, aby to nebylo jako s tím středověkem. Kdy to vlastně bylo? A prostředností vzhledem ke komu a čemu? Navíc čtenář, který je členem Clubu Metro a ví, jak se jmenuje první Rejžkova básnická sbírka, a zavolá mezi 11.00 a 11.10 hod na uvedené číslo a bude mezi prvními 5, knížku dostane. A to se vyplatí. Kritik umělecké prostřednosti používá k reklamě takovýchle prostřední způsoby? To zírám. Jo, že on za to nemůže, že oni? Tak ať je sejme na vápně. Klíďopíďo.

Jan Rejžek, Z mého deníčku: 1984–2003, XYZ, Praha 2005, 651 stran, cena neuvedena

Snad pornografie přiláká čtenáře aneb jak jsem si naběhl a všechna poučení, která jsem si z toho vzal...

Je to už asi rok, ale možná i víc, kdy na adresu Dobré adresy přišel nevyžádaný e-mail s upozorněním na knihu fotografa Vlastimila Kuly, kterou vydalo proslulé nakladatelství Taschen. E-mail byl podepsán ženským příjmením Kulová a kromě krátké anotace obsahoval i tři nebo čtyři na první pohled zdařilé černobílé fotografie s motivy zcela pornografickými. Ten dopis, vč. přiložených fotografií, jsem chtěl uchovat, ale nemohu ho najít. Na rozdíl od jiných spamů jsem ho totiž přijal kladně a redakce Dobré adresy mě pak v diskuzi o vhodnosti použít uměleckým aktem zaštitěný zájem o pornografii ke zvýšení čtenosti časopisu vyzvala, abych místo narážek raději napsal o knize recenzi. Na mejl jsem tedy odpověděl.

Přišla kniha - formát A4+, dvě čísla tlustá, fotek plno a já si myslel, jak budu jen chytře řadit jiné, a vyhledal si vše, co o knize teh-

Stráž

prostředek

dy v médiích padlo (a že toho padlo dost). Všechny nashromážděné informace jsou ovšem nenávratně ty tam, stejně jako původní dopis. Pokud se pamatuji, stejně nebylo co řídit. Všichni tehdy psali, že je to černobílá pornografie, a přidávali životopis autora, Čecha, co je znám spíš v cizině. Ptal jsem se na názor mnoha chytrých lidí - i jejich myšlenky jsem už zapomněl (z toho usuzuji, že se jen chytře vymluvili). Tolik ztracená fakta.

Jediným zachovaným faktem je kromě knihy i doba, po kterou jsem o knize nepsal. Napsat, že Kulovy fotografie jsou

jen zatraceně dobře technicky provedené pornografické snímky, a doložit to citacemi ostatních, bylo přece tak snadné. Na druhou stranu oponovat všem a napsat, že Kulovy fotografie jsou technicky dokonale zpracovaným, jen se ničeho neštítícím uměleckým aktem a že krácejí ve stopách Drtikolových, také není těžké. Nicméně s čistým svědomím bych ani jedno o knize prohlásit nemohl, a tak jsem váhal... To, co jsem viděl hned, byla technická kvalita fotografií - i z reprodukcí na vás dýchá precizní provedení, měkkost a estetičnost snímků. Penis tu, stydké pysky tam, ňadra nepočítaje. Listí, muž, ženy, sperma, cigarety, rtěnky, prádlo a polštáře, voda a moč odhalují, že si fotograf umí užívat života. Netrpíte-li ovšem voyeurstvím, zůstává pro vás kniha jen zajímavou studií, jak pěkně se lidé umí bavit. Možná může vzbudit závist, těžko však (aspoň v mém případě) rozněcuje touhu. A to by snad pornografie měla. Na druhou stranu fotografie nic neskrývají... bohužel ani tajemství, příběh, který by mohl být domyšlen. Vlastně jde spíš o komiks, obrazovou reportáž, mnohem lepší, než najdete v National Geographic. Přesto to je, i když nadstandardní, stále dílo publicistické: mnoho krásných fotografií ze života sexuálně zdatnějšího samečka druhu homo sapiens. Stejně krásná kniha ze života koček či psů by zcela jistě nezbudila takový ohlas. A právě to je pro mě ten největší přínos knihy Kulových fotografií. Ač nefungují jednotlivě, ve svém souboru vypovídají více o lidech, než by se na první pohled zdálo.

A slibovaná poučení, která jsem si vzal? Tak za prvé, že mám být spokojený se stavem věcí a nemám chtít nic vylepšovat. Za druhé, že bych měl obohatit svůj sexuální život o dvě tři další bezuzdné děvy. A konečně za třetí, že není třeba na věci spěchat. Až bude čas, přijdou.

Jakub Tayari

Arabská noc je trefa do černého.

V Liberci v Malém divadle se hraje *Arabská noc*, na kterou jsem se dostal poměrně pozdě. Četl jsem na ni pochvalné recenze v celostátních novinách, z jejich obsahu jsem ale nebyl příliš moudrý. Autor hry Roland Schimmelpfennig (1967) odešel po maturitě dělat dopisovatele novin do tureckého Istanbulu, po návratu do Německa studoval režii, nyní hlav-

ně píše hry a překládá. V roce 2000 napsal *Arabskou noc*, která se hraje po Německu a razí si cestu Evropou. U nás se od autora hrálo *Push Up 1-3* v Divadle Na zábradlí.

Arabská noc, nastudovaná režisérem Martinem Tichým (1975), má v Liberci českou premiéru. Už získala cenu Max za nejlepší inscenaci a na pražském festivalu německého divadla se bude uvádět v Arše.

Arabská noc je černá komedie i surrealistické dílko, cítíme v ní Freuda i kouzlo arabské pohádky, hlavním tématem je vzájemné odcizení, a přesto se při hře zasmějete (cynici trochu více).

Nejtriviálnější se proplétá se zázračným, do postindustriálního německého věžáku autor vdechne nadčasová kouzla pouště. Snoubí se tu i erotika a humor, tedy protiklady, které se obvykle nesnášejí.

Hru přeložil Josef Balvín, autorkou scény a kostýmů je Markéta Oslzlá, dramaturgem Tomáš Syrovátka, hudbu složil Ivan Acher.

Inscenátoři plně využívají arénu Malého divadla, hraje se i nahore na světelných rampách, hlavním prostorem je běžný panelákový byt, do kterého skrz stěny vidíme, a taky společné chodby nebo průhledný výtah.

V horních patrech domu neteče voda, proč, zjišťuje domovník a údržbář – Martin Polách. Domů se vrací Fatima – Jana Kabešová – Vojtková, její spolunájemnice Franziska – Veronika Korytářová – už spí. Fatima se těší na svého milého Kalila – Petr Pěknice. Z protějšího paneláku se dívá do oken sídliště Peter – Jakub Kabeš. Je tu tedy pět vzájemně se proplétajících osudů, zdůrazňujících monotónnost života v paneláku. Diváka do příběhu vtahuje jednak scénický prostor, jednak drobné panelákové trable (s dveřmi, zámky či výtahem), které pronásledují kvinteto všedních hrdinů. A najednou do důvěrně známé každodennosti vstupuje cosi iracionálního.

Zasmál jsem se a byl jsem okouzlen. Jako staršímu pánovi je mi trochu smutno, když si uvědomuji, podobně jako Poláchův domovník, kvůli jakým prkotinám se nervuji. Štíhlá a křehká Františka alias Veronika Korytářová mi připomíná pubertální sny o dívkách mého dospívání. Peter Jakuba Kabeše za mne splní dávné tajné přání. Hrubozrný sprostý vtip, který je ve hře zakomponován, může přesvědčivě zrealizovat jen někdo mladý a dychtivý, jako je Kalil Petra Pěknice. A konečně Fatima Jany Kabešové-Vojtkové doloží názor, že ve chvílích, kdy bychom se měli zvláště pečlivě rozmyslet, nás řídí smršť emocí.

Recenzent v průběhu představení analyzuje jeho jednotlivé prvky, scénu, kostýmy, výkony herců, stejně jako celkové pojetí. Jenže představení mě najednou vtáhlo dovnitř a naprosto jsem ztratil hodnotící odstup. Cítím, že je to trefa do černého. Jenže nevím, proč a jak se to režisérovi Martinovi Tichému povedlo.

Otto Hejnic

Goldbergovské variacie – Taboriho rozhovor s Biblí

George Tabori se narodil roku 1914, je pokřtěný katolík, zároveň Žid, výchovou Němec, vyrůstal v Maďarsku, žil v Turecku, Bulharsku, USA, Anglii, Francii, poznal tedy naši civilizaci ze všech stran. V Goldbergovských variacích parafrázuje knihu, ze které celá euroatlantická kultura vychází.

Hraje se „divadlo na divadle“, zkouší se inscenace úryvků Bible, od Genesis po Ukřižování. Vedle ohlédnutí za svým divadelním životem si Tabori všimá duchovního vyprázdnění mladé generace – i proto se obrací ke Starému a Novému zákonu.

Hlavní postavou hry je Mr. Jay, excentrický režisér, posedlý okamžitými nápady, chvíli megaloman a superstar, chvíli ponížený sexuální loudil; vichrný Adrian Jastraban vystihl tuto kontroverzní postavu znamenitě. Jeho protihráčem je asistent Goldberg Václava Helšuse – díky němu zkoušení představení vůbec pokračuje, on ho z podřízené pozice vlastně dává dohromady. Ovšem když si Helšus oblékne bílý „boží“ plášť, postava rozčarovaného skeptika jako by se nadýchla, srovnala si páteř; jde o podobně ambivalentní vztah jako ve hře Gaderobiér. Nejednoznačný je také vztah režiséra a jeho hlavní hvězdy Terezy Tormentiny, ztvárněné půvabnou Lucií Zemanovou. Inscenace hry se ujal režisér a překladatel Petr Palouš, který je mimo jiné i úspěšným inscenátorem her Woodyho Allena.

Goldbergovské variace jsou černá komedie, úspěšně bořící myšlenkové stereotypy. Objevují se v ní prvky frašky, každá postavička má několik prvoplánových gagů,

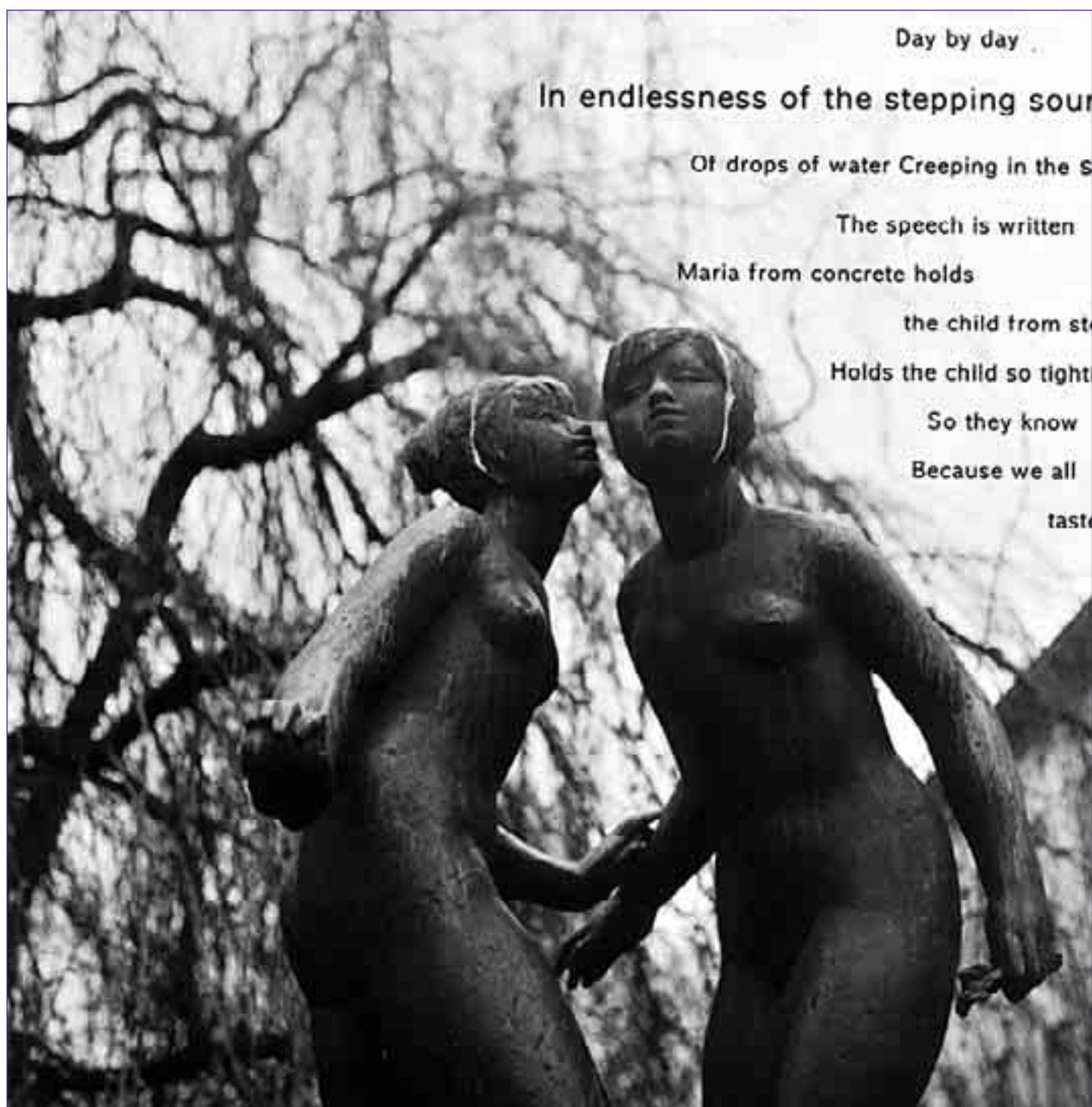
potkává se zde transcendentní a nízké, střídají se časové roviny. Hru lze vykládat jako hořkou esej o hledání smyslu života, přitom je to velice vtipný text. Militantní křesťané a patrně ani ortodoxní židé ve hře potěšení nenajdou. Ovšem autor tím, že zpochybňuje zakonzervovaný výklad Bible, nás k ní oklikou znovu přivádí. Asi málokdo bude s autorovými postoji stoprocentně souhlasit, ale určitě jsou Goldbergovské variace hrou, ke které se člověk vrací ještě dlouho po představení.

Otto Hejnic

Napsal: George Tabori, překlad: Josef Balvín, režie: Petr Palouš, dramaturgie: Martin Urban, scéna: Milan Čech, kostýmy: Jitka Moravcová, hudba: J. S. Bach a J. B. Novotný, hrají: Adrian Jastraban, Václav Helšus, Markéta Tallerová, Lucie Zemanová, Jiří Doseděl, Přemysl Houška, David Punčochář, Blahoslav Franc a kapela Hel's Angels..

Adéla Irma
Miencilová

Básnivé fotografie

The anguish
Concrete and steel

That is how they created
My God

Soundless

So silent are streets in the evenings

And the nights

Only a boy made of plaster

Will whisper

In the ear of a girl Who tries to Walk off

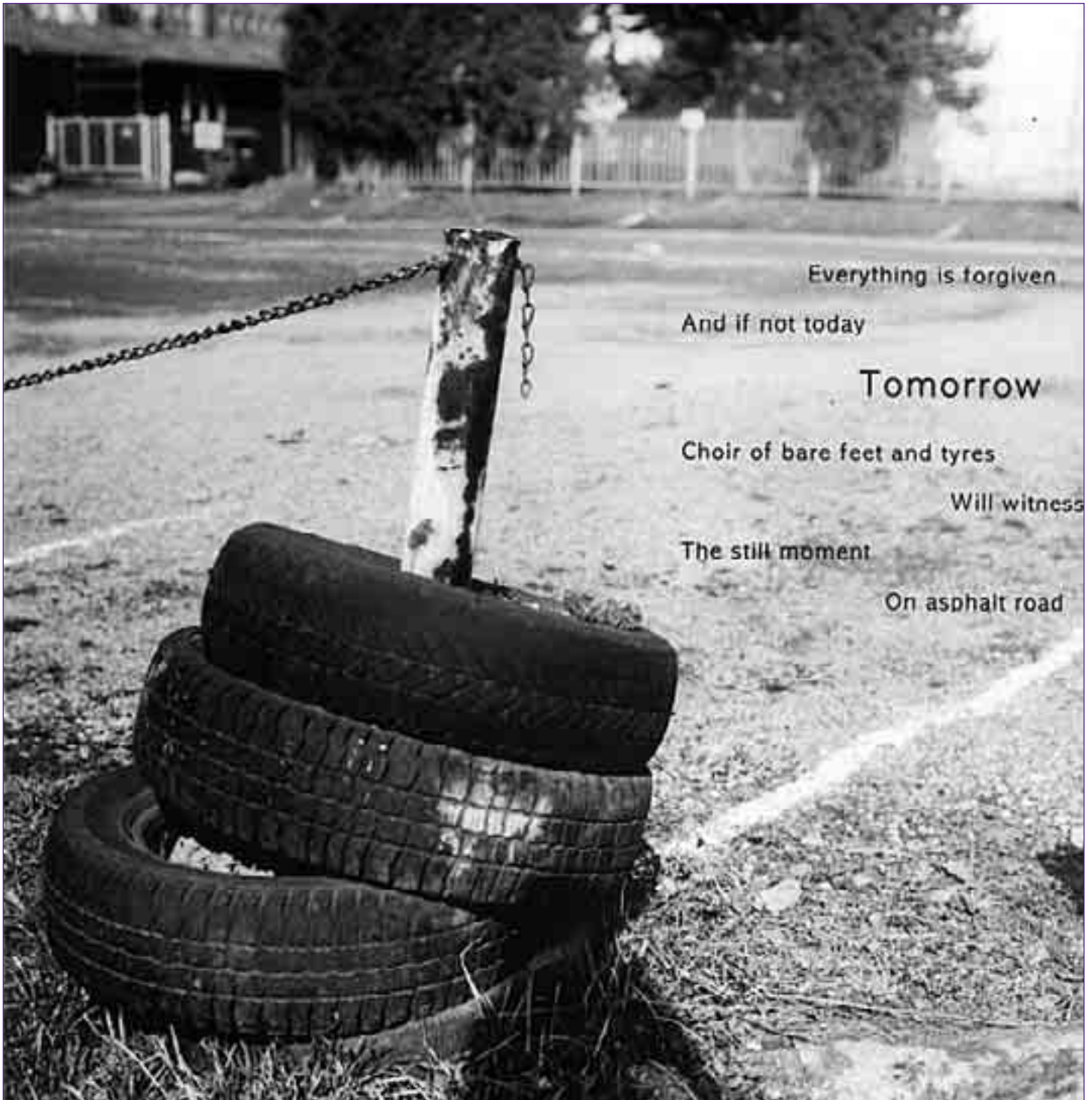
The sorrow

Understood The promise

Of panel houses

And metal stairs

Everything is forgiven

And if not today

Tomorrow

Choir of bare feet and tyres

Will witness

The still moment

On asphalt road

Adéla Irma

Miencilová

Básnivé fotografie

LITERATURISTICKÝ PRŮVODCE ŠTĚPÁNA KUČERY

Černý pták s bílým křídlem

Milan Exner

(Verše z chystané sbírky)

Taková je pravda o člověku

Taková je pravda o člověku:
vždycky chce přeplavat řeku -
Taková, aniž by kdy věděl,
že měl sedět, jak vždycky seděl...

Vzhůru, srdce, to byl předěl!
Předěl na tvé cestě vzhůru,
na cestě z purpuru do azuru,
předěl lítosti a vděku!

Utiš se, já s tebou teku,
do propasti spouštím šňůru,
bez touhy po sedmém kúru!
V pádu a zdvihu srdce neděl.

V pádu a zdvihu: celou tíhu,
celý smutek, přízeň klíhu
k srdci přiviň (abych neděl:
miluj jej) - Věz, abys věděl.

Všechno je jinak za pět neděl!
Kde jsou tvé pravdy o člověku?

Řeka se vleče bez převleku.

Pohled', já nepláču

Já nepláču pro mládí, jež ztracené
ti v útrokách víno obrací a naříká!
Pohled', já nepláču, ještě ne, ještě ne,
ještě mám v hrudi srdce, ach, srdce slavíka!

Jsou krásy překrásné, krásy dychtěné,
překrásné krásy růže a poníka!
Pohled', já nepláču, ještě ne, ještě ne,
ještě mám v hrudi srdce - a ono podniká!

Všechno, co je krásné na růži, krásné na ženě,
se přese mne přežene, potřísní chodník a
zanaříká, ach, ještě ne, ještě ne,
pohled', já nepláču, jen slza mi uniká!

Slza mu uniká: ona mi oniká!
Má mne za poníka, jenž srdce zmámené
a sedlo ti nabízí: ještě ne, ještě ne,
a v trysk pobízí, jenž nízko se přežene -

KALMANACH

2005/2006

2. ČÁST

Ulice je plná zření

Ulice je plná zření.
Dým odchází po okapu.
Ještě chvíli: jistě skapu
dřív, než se ta scéna změní -

Ještě chvíli: to, co není,
po mně vztahuje svou tlapu.
Dým odchází po okapu,
eschaton tak všednodenní.

Miluješ mne? V noci chrápu,
ve dne slyším trávy tlení.
Ještě chvíli. Žádné klení.
Jinam! Jinak! Já tě chápu.

Nechci vidět žádnou mapu.
Nechci bdít do kuropění.
Dým se plazí. Brzy skapu.
Ulice je plná vření.

Buď jako oblaka

Buď jako oblaka: bez podstaty!
A to tě láká: být rozvátý
na všechny strany, do všech koutů,
mezi vrány a mezi routu,

do korun stromů a do zdí domů,
na všechny hrany, které jsou tu,

na všechny hrany,
na všechny tvary,
života bídu a její dary,
na hrany, na trny,
na sny a na skvrny -

Sbohem! Přijdu -
Žádné nářky!
Buď jako oblaka:
bez přetvářky -

Život není iluze

Život není iluze,
ale je tvořen iluzemi!
Dokud pták zpívá z haluze,
dobře je mi -

Ach, život! Srdce na stuze!
Tvá krása před pašijemi!
Život není iluze,
je však tvořen iluzemi.

Tvá slza sjíždí po duze,
jen kratičký vzlyk dopřeje mi.
Dokud pták zpívá z haluze,
zůstanu mezi veřejemi -

V iluzích, v iluzích:
mé srdce v haluzích!

Tma se blíží peřejemi.

LITERATURISTICKÝ
PRŮVODCE
ŠTĚPÁNA KUČERY

Vyskoč na poníka

Šťasten, kdo své víře věří!
Kdo sní, že neztratil peří -

Bojíš se, že všechno jednou
skončí, že tvou rakev zvednou
a přiloží knot k loji -

Šťasten, kdo se bojí!

Šťasten, kdo nezná svou míru!
Kdo se zpíjí. Kdo své zmiji
posílá vzkazy do vesmíru.

Kdo se bojí, že nám zhasne
slunce krásné -

Kdo říká:
já žil jsem málo!
A: bude hůř!
Neboť se stalo -

Šťasten, kdo si zvyká!

Vyskoč na poníka,
srdce, krev zatiká -

A ona, stařena krásy nevidané

A ona, stařena krásy nevidané,
hladí tvou tvář, ona plane -

Je to jen chvilka.
Pak už nic nebolí.
Pak může přijít cokoli.
Pak ať se to stane!

Na skále, chorý a o holi,
jsi oko jen, v oku žilka -

MILAN EXNER, liberecký básník a prozaik, se narodil 9. září 1950 v Liberci. Absolvoval Pedagogickou fakultu v Ústí nad Labem, získal doktorát v oboru literárních věd na Filosofické fakultě KU v Praze, kde také absolvoval doktorské studium v oboru estetiky. V prosinci 2002 mu v nakladatelství Petrov vyšel obsáhlý román Svatoušek. Kromě románu Svatoušek vydal Milan Exner knihy próz Struktura štěstí, Severočeské nakladatelství (1987), a A přece zážrak chtít, tamtéž (1989). Soubor jeho básnických sbírek vyšel v Torstu (1998) jako Poesie Z. Básnická sbírka ArteMiss vyšla v Kalendáři Liberecka (2002). Odbornou publikaci z oboru estetiky, Akanty a nevědomí, vydala Technická univerzita v Liberci (2002).

KALMANAČH

2005/2006

2. ČÁST

Rujana, severní princezna

Otto Hejnic

(úryvek z delší prózy)

Překvapení v hospodě

Ve večerním Binzu nejvíce září do tmy jedno stavení na břehu. Parkujeme zase mimo, částečně skryti stromy u odbočky silnice.

„Kdo vyrazí se mnou na průzkum?“ ptá se hlasitě Marek.

Mládež nic, zapasovala se nahoru a vychovává se sama. Právě učí malou Katku hrát Vole, padni.

„Kdo vyrazí se mnou, do deště a nepohody?“

Neblyne ten Marek? Koukám, Jiří si bere bundu, Jura kšiltovku a zvedá na mne obočí.

Studené kapky mi padají na nahá kolena, moře pod nohama se pomalu převaluje, mžourající rozsvícené okno bydlíku je na padesát metrů sotva vidět.

„A jdeme na to, chlapi!“ velí Jiřík.

Vzdálená rozsvícená budova na břehu je majákem zbloudilých. Instinkt mě neklame. Je to rybářská hospoda! V přední místnosti jsou na stolech rozpítá piva a láhve. V rohu sedí blondýnka nakrátko a záhadná brunetka a něco si vysvětlují. Osazenstvo se shluklo v zadní místnosti, někdo postává, jiný poposedává, mezi komíhajícími se postavami se modrá třepotává televizní obrazovka. Mihly se tam Hradčany?

Výčepní nás vidí. Jiří ukazuje čtyřikrát velké pivo. Obrazovka přestává zrnit, běží tam nějaká inscenace.

Pivo nic moc, Marek hned objednává korn. Druhá místnost se pomalu vyprazdňuje, mužští se vracejí ke stolům a nedopitým sklenicím. Nad druhou místností visí velká rybářská síť.

„To byla ta pravá chvíle, síť uvolnit a všechny do ní chytit,“ poznamenává Marek.

Zatím nic nevypil, kroutím hlavou. Jura se taky pochechtává. Jiří mi vysvětluje: „Dívali se na západní televizi, to se tady nedoporučuje, zvlášť ne ve veřejných místnostech.“

„Měl jsem dojem, že jsem viděl, když jsme přišli, na obrazovce Prahu,“ říkám.

„To je docela možný.“

Druhý korn, to je německá žitná. Jirka objednává nějaký místní šnaps, docela ujde. Jura vysvětluje vedlejšímu stolu, jak jsme se tady ocitli. Za půl hodiny tři panáky a hned jsme komunikativnější.

Marek ukazuje německému týpkovi na pohlednici s nákresem Rujany, kde jsme všude byli, a on jemu, kam nutně musíme ještě jet. Jiří dalšímu naznačuje, že jsme surfaři, a zrzoun se směje a snaží se mu něco vysvětlit.

Marně. Jura se vrací: „Ptá se tě, jestli nechceš ujet na prkně do Švédska.“

Vedlejší stůl příkyvuje, řehtá se, hubený, vychrtlý čahoun vstává, rukama znázorňuje kruh.

Jura už pochopil: „To je špás, hádanka. Jak se taky dá dostat se do Švédska? Počkej. Luft ... už vím, co říká: luftbalon.“

„Přeletět balonem přes moře?“ hádám a znázorňuji rukama. Sledují mě i ty kočky. Získávám potlesk na otevřené scéně.

Dvojice dívek v rohu mi připadá stále zajímavější. Obě obrýlené, šmrncovní, něčím zvláštní, nikoho kolem si nevšímají. Vypadají velkoměstsky, jako berlínské intelektuálky. Jak je kontaktovat? Okukujeme je.

„Co myslíš? Mluví trochu anglicky?“
Zaujaly i Jiřího. „Hezký holky, takový extra,“ říká.

„Po dalších třech kořalkách budou nejkrásnější na světě,“ zachytil náš hovor Marek. „Proč se k něčemu nemáš, Jiří, pokud je čas? Tyhle ti samy kolem krku nepadnou.“

„Jen konstatuju, že jsou docela pohledný a sympatický, nic víc.“

„Už tě znám. Lásce se musí pomáhat. Přivedu je ke stolu,“ praví chrabře. Jde k nim, rozhazuje rukama. Ukazuje na nás a náš stůl. Střízlivější půlka hospody potěšeně sleduje, jak Marek krasavice ukecává.

Nezabírají. Čím víc jeho řeč klopýtá, tím je Marek hlasitější. Naše pohledy od stolu, nejdřív mužně vlné, pak jaksi příležitostně a prosebné, postupně plihnou. Tohle nedopadne.

Marek kapituluje. Berlínanky zůstávají sedět na svém místě a culí se na nás trochu potměšile.

„Někoho čekají, jestli jsem dobře rozuměl. Asi mají žárlivý partnery. Dal jsem jim šanci.“ Marek si sedá a zapíjí akci, prezentaci nejhezčích kluků severní polokoule.

Ze záchodu se hrne Jura, oči navrch hlavy: „Chlapi, už to asi praská. V televizi opravdu byla Praha, enderáci lezou přes zeď do západoněmeckého velvyslanectví. Pár jich policajti chytli, ale dneska už jen přihlížejí.“

Ruce letí nahoru. Nejdřív naše, pak i Němců v lokále, kterým došlo, že nám došlo. Dlouhý kluk – Luftbalon – je už na krupici, říká: „Stasi kaput!“

Najednou je ticho a do něj někdo zakřičí. „Russen kaput! Honecker kaput!“

S Luftbalonem a dalšími se rukama, nohama, česko-německo-anglicky přesvědčujeme, že teď už konečně všechno bude gut. Korn teče proudem, hospoda hlaholí. Ulítl mi ruský výraz, německý soused zpozorní. „Rusko raus,“ říkám a ukazuju směrem, kde asi je východ Evropy, kde ale určitě je východ z hospody.

I když se místnost trochu houpe, vidím, jak do ní vchází skupina lidí. Hovor ustává, mrzne, my uvnitř pozorujeme vetřelce. Kluk v rohu bere láhev za hrdlo.

Jsou to civilové, dva starší manželské páry. Za nimi dvě holky. Jedna z nich si čistí zamlžená skla brýlí a pak se obě hrnou k Berlínankám. Spřátelené starší dvojice si sedají k volnému stolu. Vrchní ukazuje na hodinky. Nakonec se nechává přemluvit a přinese jim frňany. Ostatním už nic.

Dívám se na nového kamaráda Luftbalona, ukazují hlavou k příchozím. Jsou to...? Krčí rameny. I nenápadný starší turista, který se šel večer projít podél moře, může být kovaným marx-leninistou.

První odchází holky, co se našly. Jsou to kamarádky? Dámská jízda u moře? Platíme. Jiří už je venku.

Čtveřice se pátravě rozhlíží, nejstarší chlápek vypadá jako strejda velitele, který nás kdysi podezíral z devizového přestupku a nechal na hranici svléknout. Nebo mu ksicht tak blbě narostl.

Padáme. Za námi partička od vedlejšího stolu. Venku je zataženo, větrno, tma. Je cítit sláný dech moře, na jehož březích je také Malmö, Kodaň a Trelleborg.

Vysoká postava Luftbalona se rýsuje proti rozsvíceným světlům hospody. Něco říká kamarádům, ti se ho snaží odexpedovat pryč. Zapalují si cigaretu. Jde ke mně: „Russen raus!“

„Rusko raus!“ opakuji.

„Tehus!“

Parták táhne Luftbalona pryč a něco se mi snaží německy vysvětlit. Chápu z toho jen, že Honecker, alespoň na Rujaně a v DDR, ještě raus není.

Scházíme se ve tmě u moře. Jura říká: „Doma se láme epocha a my jsme zase bokem. Jakeš s Biřakem fakt nechávají přelézat dederony přes zeď do západoněmeckého velvyslanectví. Vypadá to, že celej slavný socialistický blok se začíná hroutit.“

„To je až tak moc krásný, že to asi nebude úplně pravda. U zdi velvyslanectví jsou západní televize a v kuse točí, v přímém přenosu nebudou soudruzi nikoho chytat, natož sestřelovat. Jde o to, jestli ještě někde není vnější policejní koridor, už cizíma televizema nesledovanej, kde většinu potenciálních uprchlíků lapnou,“ namítá Jiří.

K vzdálené rybářské hospodě míří auto, jeho reflektory jako by nás chtěly vyříznout z ochranné tmy. Je to policie, nebo jen na soukromém mejdanu došlo pití a rozšoupanutá parta chce v hospodě koupit další láhve? Moře šumí. Na tu dálku nejdou postavy rozeznat.

„Pohne se to i u nás,“ tvrdí Jura u avie.

„To by se to muselo úplně sesypat,“ říká.

„Po Husákovi nastoupil Milouš a jeho parta, ti se dobrovolně nehnou. I tady,

KALMANACH

2005/2006

2. ČÁST

v policejní DDR, existují živnostníci, holiči, řezníci a truhláři. V Maďarsku Kádár nechal zastřelit Imre Nagye, ale kam se dneska na ně hrabeme. Já myslím, že eroze socialismu musí začít odspoda,“ uvažuje Jiří.

„Už přece začala, co Slušovice?“ namítá Marek.

„Jézedáci, co vyrábějí počítače? To je přece státem zřízená perestrojková Potěmkinova vesnice. Celá perestrojka je podle

mě habaděra. Poslední závažnej geopolitickéj krok ze strany rudýho bratra byl, že vojensky obsadil Afghánistán. Ať říká Gorbačov, co chce, pořád to je komunista a ruskej imperátor a ti nic z ruky dobrovolně nepustili. A jejich bačové taky ne,“ tvrdí Jiří.

OTTO HEJNIC se narodil 15. XI. 1945. Pracuje jako redaktor podnikových novin, žije v Liberci. V roce 1983 vydal knihu povídek V pá-

tek večer, v roce 1988 román Dvě lásky na začátek (Severočeské nakladatelství). Ve vydavatelství Horymír mu vyšla v roce 1997 kniha povídek Ztracená závoň. Je autorem libreta muzikálu Chytit kometu, Divadlo Příbram, premiéra 1999, dále v Divadle U Hasičů Praha. V roce 2002 v nakladatelství Erika vydal novelu Nebe na dosah. V roce 2004 sestavil a upravil pro Knihovnu Jana Drdy v Příbrami knihu Příbramské hornické historky. Je členem Kruhu autorů Liberecka.

Záchranná akce

Tento podobrazník je kriticky naučný. Zjistil jsem totiž, že v životě nastávají situace, na které nás škola nepřipravila (u mě byla tahle za poslední měsíc už třetí!). V den, respektive v noc abiturientského srazu osm let po maturitě jsme si například já ani mí dva spolužáci příliš nevěděli rady, co počít s labutí, která se před námi zničehonic objevila uprostřed silnice. Labuť byla očividně dost mladá, ještě s hnědým peřím. Přebíhala zmateně od jednoho zaparkovaného auta k druhému, jako roztržitý kupec, který si nemůže vybrat. Čas od času se pokusila vzlétnout, leč neúspěšně. Nejspíš už taky byla dost unavená dlouhým cestováním, protože od našeho podměstského labutího jezera (no, spíš rybníku kachňáku) musela urazit dobrých tři sta metrů a přitom zdolat strmý kopec, který dává zabrat i nohám lidským, natož pak labutím.

Naše věčně ospalé městečko mělo už v jednu hodinu ráno samozřejmě půlnoc. Nikde nikdo, jen my tři a labuť. V návalu soucitu s nebohým zvířetem ztraceným mezi paneláky jsme se po krátké poradě rozhodli doprovodit je zpátky k rybníku.

Nemyslete si, přimět labuť, aby šla určeným směrem, není jen tak. Na teplé lidské slovo reaguje prskáním, když jí chcete ukázat cestu, vydá se na stranu zcela opačnou. Za hozeným klacikem neběží. Možná bychom ji ještě utáhli na vařené nudli nebo obyčejném chlebu, ale nic z toho jsme jako z udělání při sobě neměli. (Na příští sraz se budeme muset vybavit lépe.)

Nakonec se nám podařilo zahnat ji ze silnice pryč a nabrat kurs rybník. Pokud byste někdy v budoucnu potřebovali usměrňovat labuť, je ideální, když na ni budete tři. Když ji totiž ze tří stran obklíč-

te, velmi pravděpodobně půjde, byť funíc a hudrujíc nespokojeností, žádoucím čtvrtým směrem. Takhle jsme ušli temným parkem dobrých sto metrů. Čas od času jsme svou svěřenkyni povzbuzovali slovy jako „makej, makej!“, „jedu, jedu“, „co to děláš, ty krávo?“, neúčinněji však zabíral pokřik na stadionech méně používaný – „huš!“.

Jenže těsně před sestupem se holka šprajcla, usedla do trávy vedle chodníčku a navzdory veškerému hušání a výčtkám typu „nebuď labuť!“ se odmítala zvednout.

Tak jsme na ni zavolali policii. Nikoliv státní, protože dopravní nehodu labuť zatím nezpůsobila (nepočítám-li, že jsem kvůli ní jednou upadnul do křoví a amazal si kalhoty), ale prozatím městskou. Vzpomněli jsme si totiž na oslavný článek v místních novinách o tom, jak tu kdysi zdejší hrdinní strážci pořádku odněkud vysvobodili labuť, vrátili ji zpět do rybníka a ta jim pak splnila tři přání... počkat... ne, vlastně dostali vyznamenání od starosty.

Toho večera ale měli službu úplně jiní hrdinové. Otráveně zkonstatovali, že labuť neruší noční klid, momentálně už ani neoohrožuje silniční provoz a že v tom parku je vlastně jako na břehu, i když dvě stě metrů od vody. A jelikož s sebou neměli žádný speciální jeřáb a se znalostmi toho, jak uchopit labuť, na tom byli zhruba stejně jako my, rozhodli jménem zákona ponechat zvíře jeho osudu. Načež nám poděkovali za zavolání a vyzvali nás, abychom se taktéž po vzoru labuť odebrali na kutě.

Jaké z toho tedy plyne ponaučení? Jak se zachovat, když potkáte uprostřed noci uprostřed silnice uprostřed sídliště labuť? No... to máte těžký, zkrátka dělejte, co umíte.

Honzy Hanzla

Sex!

Vraždy!

Plyšáci!

Podobrazník...

Výběr z básnických sbírek
Milana Ohniska

Milancolia

V cukrárně

Smět usnout s hlavou na stole

—

a probudit se za sto let

—

(budou-li tehdy ještě stoly)

—

u těže sklínky coca-coly

O posledních věcech

Nemám rád lidi

co ráno blesk

a večer znova

Nemám rád lidi

co se mě ptají

Jaký seš vlastně znamení

A to prý se jednou

rozpoutá Věčnost

Zatroubějí anjelové

otevrou se hrobové

vylezou z nich moji bližní:

Jaký seš vlastně znamení

Úleva

Vařil kohouta pět hodin
a ještě nebyl měkký

Honil si bycha šest hodin
a ještě nebyl tvrdý

V sedmou hodinu
kohouta hodil slepicím
bycha pustil k vodě
a pak se s úlevou
eh... toto... na záchodě

Ráno ho našli
viseti na šli

Smrt

Počké! Fajnovó
mám v garáži!
Já pro ňu zandu!

Otevřel vrata
a spatřil Smrt

Čekám tu na tebe!
pravila slavnostně

Kurva uhni
du pro fajnovó
tak nezavazé!

A Smrt uhla
a nezavazela více

Padá peří z kufru

ptáš se co v něm nesou

Peřinu

husu

anděla

Peřinou přikrytá

husa spí

anděl jí opatruje sny

Pitomý svět lidí

je tak daleko

a bůhví jestli vůbec

Rozpočítadlo

Člověk stojí

za oknem

civí do tmy

Dovnitř? Ven?

Člověk klečí

za dveřmi

šeptá škvírou

Nevěř mi

...

Včera jsem umřel
dneska už zase
sedím v práci

Vždycky jsem tušil
že to tak bude

že umřu
a hovno se stane

Foto Michal Šanda

Vepřo knedlo zlo aneb Uršulinovi dnové

Včera v noci

Včera v noci v neděli
u stolu jsme seděli:
já, já a já

Ostatní už dávno spali:
ženy, děti, psi

Já řekl: jak vratká chatrná
jak síto děravá
je něčí identita...

Já na to: kdo jednou zaslechl
jak mečí kůzle
když pro ně přijde
řezník s nožem
ten prý už nikdy
nezapomene...

Já mlčel jsem

A pak jsem řekl:
že se na to kluci
nevysere...

Jsi vulgární ubožák!
řekli jsme oba
skoro současně

Demonstrativně jsme vstali
a šli si lehnout

U stolu zůstal jsem sám

Vizita

Je vidět řekl
že ještě hloupější
jste než jsem myslel

Nejistě povstal jsem ze židle
dovrávorál k zrcadlu
a – skutečně:

bylo to vidět!
Bylo to v zrcadle!
Bylo to tam:

že ještě hloupější
jsem než on
myslel

Osvícení

Vždy když potkám
mladé dívky
zatahuji břicho

Z toho usuzuji
že jsem osvícení
dosud nedosáh

Hobby

Není pravda
že mne
nic nezajímá:
mne nic zajímá!

Co víc:
mne nic mne

A jednou mne
i rozemne:

na popel
na prach
na atomy
na nic

Holy shit!
Jak je dobré
míti hobby:

míti čím se
potěšit...

Milenci na molu

Jaroslavu Seifertovi

Sedíme na molu
v tvé pochvě má ruka
třepetá křídélky
nožičkama cuká

Náhle nás vyruší
něčí hlas v předsíni
sedíme na molu
na molu ve skříni

Primalex

Bojím se pekla –
to jest života
proti své vůli

zapsal si kamsi
rok a půl předtím
než se oběsil
doma na řetězu

Stálo to v novinách
jimiž jsem roznožen
na štaflích zakrýval
kredenc

Když bylo po všem
štafle jsem uklidil
a noviny uschoval
do popelnice

Kdo má pravdu

Ivan Diviš říká
že největší neštěstí
je vůbec se narodit

Sofoklés říká
že největší štěstí
je vůbec se nenarodit

Veterinář říká
že náš pes má tetanus
a že asi nepřežije

Lstivý lišák říká
že všechny bledé tváře
žvaní jako staré baby

Clostridium tetani

Nikušce

Na břehu řeky zvratky
na břehu řeky hnus

Stvořil Bůh tetanus

A z lóže kdesi nad námi
pozoruje co to dělá...

Snažím se jen nějak zapsat
že jsme přišli
o psa

...včera

Post coitum

Alainu Delonovi

Chtěl bych někdy po souloži
kouřit jen tak v posteli
jako tomu často bývá
ve francouzských filmech

Prostě bych chtěl jenom někdy
poté kouřit v posteli
a ne na chodbě u botníku
jako třeba právě teď

7. listopadu 2001

I.
Na Tomkově náměstí
srala stará paní vstoje:
ona tam tak stává
a pod se dělává

Kluci na ni pořvávají
fízlové ji nechávají
ctní občané přehlížejí
já ji slušně zdravívám

II.
V rádiu v trafice
slyšel jsem o matce
která svou dceru
tříletou
pálila cigaretou:
lékaři dítě ošetřili
a
vrátili matce do péče

III.
U řeky dva rómulové
čichali k plechovce
s nápisem TOLUEN

To
a mnohé jiné
jsem zažil
v tento den

Obejmi démona!

Po schodišti

Ivanu Wernischovi

Po schodišti dvěma směry
po zábradlí jediným

Po souloží smutek
po smutku sen

Po snu den
a po schodišti dvěma směry

Srpnová noc

Tolik cigaret
a ještě žiju?

Tolik hříchů?
Tolik vad?

Zrak mi pad
na Snové tělo

A taky na bibli
a Mystéria sexu

Nemůžu z toho
všeho jaksi usnout...

Tiskna duchnu
k solárnímu plexu
v duchu sním o té
jež se přitulí

Tak trochu tristní
je co s jedním zmůžou
v srpnové noci
dva tři tituly

Obejmi démona!

Obejmi démona!
Vyzvi ho k tanci!

Svleč se!
Stůj!
Vykouří ti

z lebky
poslední
pochyby...

My

Život je jak chodit
po hraně žiletky

Hloupí nerozumí
chytří nechápou
ostatní taky žijí

Některá zvířata
proskočí hořící obručí
jiná ne

My jsme ta zvířata
my jsme ta obruč
my jsme to ne

Těžko říct

Těžko říct
kdo víc trpí:
zda zatoulaný pes
nebo dítě

Dnes dva fízli v černém
vedli ztracené děcko
zpět do obchodního domu
aniž by kterého z nich
napadlo vzít je za ruku
nemluvě o náruči

Zmrdi bez vtipu
bez citu
bez empatie

Dítěti
sotva čtyři roky
tekl sopl a slzy

Zmrdi se chechtali
těžko říct čemu

Já jsem šel dál
jako bych nevnímал...

Já jsem šel dál
těžko říct proč

V Domě umění

Kol vrátnice
kde sedím
a tupě přes sklo hledím
jede sanitka

Jedouc houká
by život
zachránila jeden

Bude máj

Nedávno byl leden

Přemýšlím
zda skokem
nebo jedem

Foto Barbora Antonová

V příštím čísle (vychází 1. prosince 2005)

najdete:

Další foto-básně
Adély Irmy Miencilové

Kurz překládání
Pavla Kasíka

Štefana Švece

Na shledanou příště!
Ne za pomeňte!